

Новини

**Дошкільна освіта –
це важливо!**

С. 5

Фахова передвища освіта

**Освіта, що відкриває
двері у майбутнє:
Боярський фаховий
коледж НУБіП України**

С. 12-13

Національна ідентичність

**Україна Соборна –
вершинна цінність
Нації**

С. 16-17

Якщо ми не будемо згадувати жертв Голокосту, то у фашизму є можливість знов переродитись і воювати проти людства

Президент України Володимир Зеленський у Національному історико-меморіальному заповіднику «Бабин Яр» ушанував пам'ять жертв Голокосту.

«Це чіткий урок історії: коли ненависть проти одного народу не зупиняється, іншим не можна залишатися байдужими та стояти осторонь. Агресія та зневага до життя людей і цілих націй ніколи не повинні брати гору, і такий захист життя повинен бути відповідальністю не тільки сміливих, але й справді всього людства», – зазначив Володимир Зеленський.

Глава держави наголосив, що вшанування пам'яті вбитих є важливим сигналом наступним поколінням, щоб не відбулося повторення трагедії.

«Якщо ми не будемо збиратися, не будемо згадувати жертв, передусім жертв єврейського народу під час Голокосту, під час Бабиного Яру – більш ніж 100 тисяч людей було вбито саме тут і закатовано, і мільйони людей – по всьому світу – якщо ми цього не будемо робити, то у фашизму є можливість народитися, знов переродитись у тій чи іншій державі та воювати проти людства. Проти

найголовнішого – проти життя», – зазначив Президент.

Також у заході взяли участь понад 50 представників іноземних дипломатичних установ і міжнародних організацій та українські рабини.

Володимир Зеленський подякував присутнім дипломатам та їхнім країнам за підтримку України.

«Україна йде таким складним шляхом, але шляхом точно до справедливості. Дякуємо вам. І вшануємо пам'ять усіх, безумовно, усіх жертв: дорослих, літніх, дітей – усіх, хто був закатований фашистським режимом», – сказав Глава держави.

Саме 27 січня 1945 року були звільнені останні в'язні нацистського концтабору Аушвіц-Біркенау, де загинуло понад мільйон людей, більшість із яких – євреї. У 2005 році Генасамблея ООН встановила 27 січня Міжнародним днем пам'яті жертв Голокосту.

**Наталія ОМЕЛЬЧЕНКО,
OIC
za president.gov.ua**

Автор року газети «Освіта і суспільство» – 2025

Галина БЕВЗ, завідувач відділу психології спілкування Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, доктор психологічних наук, професор

Лариса БОБРОВА, старший науковий співробітник відділу психології спілкування Інституту соціальної та політичної психології НАПН України, кандидат психологічних наук

Анна БОЯРСЬКА-ХОМЕНКО, вчений секретар Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, доктор педагогічних наук, доцент

Мирослава ВОВК, завідувач відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

Сергій ВОЛОЩУК, директор ВСП «Ужгородський торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету», кандидат історичних наук, доцент

Гжегож ГОДАВА, преподобний доктор хабілітований, професор, Папський університет Івана Павла II у Кракові (Республіка Польща)

Ірина ГУДИМ, старший науковий співробітник відділу соціальної педагогіки та соціальної роботи Інституту проблем виховання НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

Наталія ДІЧЕК, завідувач відділу філософії та історії освіти Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України

Ірина ДРАЧ, директор Інституту вищої освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

Володимир ЄВТУХ, професор Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАН України

Лілія ЗМІЙ, керівник пресслужби Центру зв'язків з громадськістю Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Оксана ІВАНОВА, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник відділу психології праці Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

Володимир ІЛЬІН, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАПН України

Лариса КАЛМИКОВА, завідувач кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти Університету Григорія Сковороди в Переяславі, доктор психологічних наук, професор

Ірина КОБЕЦЬ, аспірантка IV курсу Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Тетяна КОНДРАТЕНКО, журналіст, редактор часопису для дітей «Я сам/А», член Національної спілки журналістів України

Ірина КОРОЛЬКОВА, журналіст, член Національної спілки журналістів України

Ганна КРУГЛОВА, директор Одеської гімназії № 18 Одеської міської ради

Світлана КУЛЬБІДА, завідувач відділу української жестової мови Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

Галина КУЗНЕЦОВА, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка, кандидат педагогічних наук

Максим ЛЕВЧЕНКО, випусковий редактор сайту та мультимедійних платформ Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Інна ЛОБАНОВСЬКА, завідувач відділу формування інформаційних ресурсів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського

Анна ЛУКАНСЬКА, журналіст, член Національної спілки журналістів України

Лариса ЛУК'ЯНОВА, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України

Руслан МАЛИНОШЕВСЬКИЙ, заступник директора з наукової роботи Інституту проблем виховання НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник

Наталія МАЧИНСЬКА, завідувач кафедри початкової та дошкільної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка доктор педагогічних наук, професор

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО, доктор історичних наук, академік НАПН України

Катерина МІРОШНИЧЕНКО, президент Всеукраїнської асоціації працівників професійно-технічної освіти

Олександр МІХНО, директор Педагогічного музею України, доктор педагогічних наук

Персона року газети «Освіта і суспільство» – 2025

Тадеуш АЛЕКСАНДЕР, професор звичайний, доктор хабілітований з педагогіки, професор Ягеллонського університету, почесний доктор (Honoris Causa) НАПН України (Республіка Польща)

Віктор АНДРУЩЕНКО, ректор УДУ імені Михайла Драгоманова, доктор філософських наук, професор, академік НАПН України, член-кореспондент НАН України

Олена БИКОВСЬКА, завідувач кафедри Українського державного університету

імені Михайла Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор, президент Міжнародної асоціації позашкільної освіти

Юрій БОЙЧУК, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України

Максим ГАЛЬЧЕНКО, директор Інституту обдарованої дитини НАПН України, доктор філософських наук, член-кореспондент НАПН України

Дмитро ГОМЕНЮК, директор Київського професійного коледжу автотранспортних технологій, кандидат педагогічних наук, заслужений працівник освіти України

Оксана КАЛІНЧУК, народна артистка України

Василь КРЕМЕНЬ, президент Національної академії педагогічних наук України, доктор філософських наук, професор, академік НАН України, академік НАПН України,

Сергій ПИРОЖКОВ, віцепрезидент НАН України, доктор економічних наук, професор, академік НАН України

Володимир ПОНОМАРЕНКО, ректор Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, доктор економічних наук, професор, академік НАПН України

Олег РАФАЛЬСЬКИЙ, віцепрезидент НАН України, директор Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, доктор історичних наук, професор, академік НАН України, академік НАПН України

Людмила САВЕНКОВА, директор Наукової бібліотеки Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат педагогічних наук, доцент

Кшиштоф СИМЕЛЯ, керівник напрямку Центру досліджень професійної освіти та управління інноваціями в Дослідницькій мережі Лукасевича – Інститут технологій експлуатації, доктор інженерії (Радом, Республіка Польща)

Світлана СИСОЄВА, академік-секретар відділення загальної педагогіки і філософії освіти НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України

Наталія СКОМОРОХА, заступник директора з навчально-виховної роботи Шосткинського вищого професійного училища

Людмила СОКУРЯНСЬКА, в.о. завідувача кафедри соціології соціологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, віцепрезидент Соціологічної асоціації України, голова Харківського відділення САУ

Леся СУХОМЛИНСЬКА, старший науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики

Юрій МАЛЬОВАНІЙ, учений секретар відділення загальної середньої освіти і цифровізації освітніх систем НАПН України, член-кореспондент НАПН України

Нелля НИЧКАЛО, академік-секретар відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України

Олег ТОПУЗОВ, віцепрезидент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України

ДНПБ України імені В.О. Сухомлинського, кандидат педагогічних наук

Василь ТКАЧЕНКО, головний науковий співробітник Інституту всесвітньої історії НАН України доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАПН України

Лідія ТКАЧЕНКО, журналіст, член Національної спілки журналістів України

Олександр УДОД, завідувач відділу української історіографії Інституту історії України НАН України, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент НАПН України

Тетяна УРИСЬ, керівник пресслужби Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Наталія ФІЛІПЧУК, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, доктор педагогічних наук

Кристина ХАЛАС, доктор філософії, професор, Папський університет Івана Павла II у Кракові (Республіка Польща)

Наталія ЦВІКОВА, директор Білгород-Дністровського міського центру дитячої творчості Одеської області, керівник Одеського відділення Міжнародної асоціації позашкільної освіти

Олена ЧЕБОТАРЬОВА, завідувач відділу освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України

Юлія ШАБАНОВА, директор науково-дослідницького центру «Інститут світової культури», професор кафедри музикознавства, композиції та виконавської майстерності КЗВО «Дніпровська академія музики» ДОР», доктор філософських наук, професор

Юрій ШЕРЕМЕТА, директор видавництва «Альфа Віта Груп», кореспондент «ОіС»

Георгій ФІЛІПЧУК, доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України заступник голови Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка

Йоланта ШЕМПРУХ, проректор з науки та міжнародного співробітництва Жешувського університету, професор, доктор хабілітований, член Комітету педагогічних наук Польської академії наук, іноземний член НАПН України (Республіка Польща)

Шановні читачі! Дорогі друзі!

Ми живемо в епоху, де інформаційний шум часто затьмарює істину, а швидкість технологічних змін випереджає наше усвідомлення їхніх наслідків. У такому світі роль науки й освіти стає визначальною – вона є тим фундаментом, який дозволяє нам ставити правильні запитання, мислити, свідомо конструювати майбутнє.

Кожний випуск нашого видання – це не просто підбірка матеріалів. Це публікація результатів інтелектуального пошуку, аналіз фактів, підтвердження гіпотез, запрошення до обговорення.

Місія нашої газети залишається незмінною: створювати простір для професійної дискусії та популяризувати знання, що мають реальну цінність. Ми віримо, що кожен матеріал у нашому новому випуску стане маленькою цеглинкою у фундаменті вашого успіху.

Запрошуємо вас не лише до читання, а й до активної співпраці. Нехай ваші освітні досягнення, результати наукових досліджень, суспільно значущі події, опубліковані в нашій газеті, стають надбанням соціуму. Ми відкриті до співпраці, спілкування, звернень. Адже командна робота завжди є запорукою вищих досягнень і успіху. До зустрічі на сторінках газети «Освіта і суспільство»!

Натхнення нам усім та невичерпної цікавості до життя!

З повагою, – **головний редактор**
Юрій ШЕРЕМЕТА

Меморандум про співпрацю двох знакових університетів

22 січня 2026 року Університет Григорія Сковороди в Переяславі на чолі з ректором **Віталієм Коцуrom** та Маріупольський державний університет на чолі з в.о. ректора **Тетяною Мареною** офіційно підтвердили наміри до довготривалої академічної взаємодії, підписавши Меморандум про співпрацю, яка охоплюватиме організацію освітніх і наукових заходів, реалізацію дослідницьких проєктів, здійснення академічної мобільності, підвищення кваліфікації співробітників і розвиток інноваційного середовища. Партнерство покликане посилити спроможність спільнот відповідати на виклики сучасності та разом формувати майбутнє української держави.

УГСП під час зустрічі представляла делегація у складі ректора, доктора історичних наук, професора **Віталія Коцура**; проректора з наукової роботи та інноваційної діяльності, кандидата історичних наук, доцента **Василя Дударя**; завідувача кафедри політології і журналістики, кандидата історичних наук, доцента **Лесі Коцура** та доцента кафедри історії і культури України і спеціальних історичних дисциплін **Руслани Потепенко**. Зі сторони Маріупольського державного університету участь у підписанні взяли виконувач обов'язків ректора, кандидат економічних

наук, доцент, **Тетяна Марена**, декан історичного факультету, кандидат історичних наук **Юлія Константинова**, а також завідувач кафедри політології та міжнародних відносин, кандидат політичних наук, доцент **Максим Булик**.

Підписаний Віталієм Вікторовичем та Тетяною Василівною нині договір визначає рамки співпраці, спрямованої на розвиток навчально-наукових зв'язків, професійної підготовки та науково-дослідної діяльності. Сторони домовилися організувати спільні наукові дослідження, конференції, семінари, круглі столи, лекції та курси, а також забезпечувати стажування та підвищення кваліфікації викладачів і працівників університетів.

Особлива увага приділяється залученню студентів до практичної та наукової

діяльності, спільній підготовці та публікації монографій, навчальних посібників, наукових статей, розробці грантових та інноваційних проєктів, а також обміну досвідом та навчально-методичною літературою, включно з цифровими ресурсами.

Також сторони домовилися координувати діяльність через відповідальні структурні підрозділи та робочі групи, обмінюватися інформацією та матеріалами, забезпечувати організаційну та інформаційну підтримку спільних ініціатив і дотримуватися принципів рівноправності, добросовісного партнерства та конфіденційності. За попередньою згодою сторін до співпраці можуть залучатися інші установи та громадські організації, що дозволяє реалізовувати масштабні освітні та наукові проєкти.

Підписання Меморандуму є важливим кроком у зміцненні академічних зв'язків між Університетом Григорія Сковороди в Переяславі та Маріупольським державним університетом та сприятиме розвитку спільних науково-освітніх проєктів, підвищенню якості навчання та обміну досвідом, об'єднуючи науковий потенціал двох провідних закладів вищої освіти України.

За uhspp.edu.ua

Інклюзія у вищій школі: виклики, практика, перспективи

22 січня 2026 року у Львівському національному університеті імені Івана Франка розпочала роботу I Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Інклюзія у вищій школі: виклики, практика, перспективи». Захід відбувався у змішаному форматі з можливістю доєднання через платформу Zoom. Організаторами наукового форуму є факультет педагогічної освіти ЛНУ ім. Івана Франка, зокрема кафедра спеціальної освіти, а також Ресурсний центр з інклюзивної освіти Університету, спільно з Українським державним університетом імені Михайла Драгоманова, Бердянським державним педагогічним університетом, Полтавським національним педагогічним університетом імені В.Г. Короленка, Дніпровським національним університетом імені Олеся Гончара, Житомирським державним університетом імені Івана Франка та Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича.

З вітальним словом до учасників наукового форуму звернувся ректор Університету академік НАН України, професор Роман Гладішевський. Він наголосив на актуальності

теми інклюзії у вищій освіті та важливості міжуніверситетської співпраці у формуванні безбар'єрного освітнього простору. «Сьогодні перед академічною спільнотою стоїть ключове завдання – зробити освіту простором реальних можливостей навчання і розвитку для кожного. Саме тому інклюзивність освітнього простору є одним із фундаментів національної стратегії зі створення безбар'єрності в Україні. Ця національна стратегія охоплює не лише архітектурні рішення, а й інформаційну відкритість, освітню та соціальну доступність. Дотримання принципів доступності та безбар'єрності – це передусім прояв поваги до людської гідності, свободи вибору та самостійності», – зауважив Роман Євгенович. У своєму виступі ректор також розповів про те, як принципи інклюзії впроваджуються на всіх рівнях у Львівському національному університеті.

Після урочистого відкриття розпочалося пленарне засідання, у межах якого учасники наукового зібрання обговорили актуальні питання розвитку інклюзії у закладах вищої освіти, зокрема системні підходи до формування інклюзивного освітнього простору,

підтримку студентів з особливими освітніми потребами, міжнародний досвід інклюзивних практик та роль міждисциплінарної взаємодії в забезпеченні рівного доступу до освіти.

Надалі робота конференції продовжувалась у форматі секційних засідань, які відбувались упродовж 22-23 січня на факультеті педагогічної освіти ЛНУ ім. Івана Франка. За тематикою доповіді учасники були поділені на 4 секції: «Теоретико-методологічні основи інклюзивної освіти у закладах вищої освіти», «Формування та вдосконалення педагогічних компетентностей з організації інклюзивного освітнього середовища в закладах вищої освіти», «Цифрова інклюзія та технологічна доступність у вищій освіті» і «Психолого-педагогічні та соціальні аспекти інклюзії».

Конференція завершилася жвавою дискусією, під час якої учасники обмінялися думками, практичним досвідом і пропозиціями щодо подальшого розвитку інклюзивної вищої освіти в Україні.

Центр комунікації

Дошкільна освіта – це важливо!

21 січня 2026 року в Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії на факультеті дошкільної освіти та психології відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Впровадження сучасних технологій в процесі забезпечення якості підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти» / «Implementation of modern technologies in the process of ensuring quality training of future specialists in preschool education».

Організатором конференції виступила кафедра дошкільної та спеціальної освіти, психології і фахових методик Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (завідувач кафедри **Лариса Зданевич**).

У роботі конференції взяли участь представники провідних наукових установ та закладів освіти України, а також долучилися науковці закладів вищої освіти Польщі, Угорщини, Словаччини, Румунії, Італії.

З вітальним словом до організаторів і учасників конференції звернулися: **Віолета Лабазюк** – голова Хмельницької обласної ради, **Інна Шоробура**, член-кореспондент НАПН України, доктор

педагогічних наук, професор, ректор Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, **Микола Головка**, член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту педагогіки НАПН України, **Олександр Пунда**, доктор юридичних наук, професор, директор Департаменту освіти і науки Хмельницької обласної державної адміністрації, пан **Іренеуш Жуховський**, доктор інженер, професор, ректор Міжнародної академії прикладних наук в Ломжі.

Продуктивна робота конференції відбувалася за тематичними напрямками: професійна підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти; сучасні підходи до забезпечення якості управління в системі дошкільної освіти;

психолого-педагогічний супровід дітей раннього та дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти; орієнтири освіти для сталого розвитку у професійній діяльності педагогів-дошкільників; сучасні практики та інноваційні підходи в спеціальній та інклюзивній освіті; національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку в умовах сьогодення.

На пленарному засіданні були заслухані ключові доповіді відомих українських вчених у галузі дошкільної освіти, серед них: представники провідних наукових установ: **Ольга Рейпольська** (Інститут педагогіки НАПН України), **Олена Хартман** (Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України); закладів вищої освіти: **Лариса Зданевич** (Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія),

Олена Половіна (Київський столичний університет імені Бориса Грінченка), **Іван Коновальчук** (Житомирський державний університет імені Івана Франка), **Катерина Крутій** (Маріупольський державний університет, м. Київ); громадських організацій: **Ніна Омеляненко** (голова правління ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти»).

Конференція стала ефективним майданчиком для налагодження наукової взаємодії між представниками України, Польщі, Угорщини, Румунії, Словаччини, Нідерландів, Італії у сфері дошкільної освіти, а також сприяла розширенню професійної науково-педагогічної спільноти, що створює передумови для подальшого розвитку дошкільної освіти в Україні з урахуванням та інтеграцією міжнародного досвіду.

Декан факультету дошкільної освіти та психології **Леоніда Пісоцька** представила Резолюцію конференції.

Лариса ЗДАНЕВИЧ,
завідувач кафедри
дошкільної та спеціальної
освіти, психології
і фахових методик
Хмельницької гуманітарно-
педагогічної академії,
доктор педагогічних наук,
професор

Уряд затвердив перелік небезпечних предметів, заборонених у школах

Кабінет Міністрів України затвердив перелік небезпечних предметів і речовин, з якими заборонено перебувати на території та в приміщеннях закладів загальної середньої освіти.

До переліку входять, зокрема, вогнепальна, пневматична та холодна зброя (ножі, луки, арбалети, кастети, нунчаки

тощо) і її імітації (макети, муляжі, пристрої та іграшки), боеприпаси, вибухові та піротехнічні предмети, пристрої для відстрілу гумових куль, газові балончики, електрошоке-ри, спецзасоби (кайданки, гумові та пластикові кийки), інструменти (молотки, викрутки, дрилі, пили, газові пальники), легкозаймисті речовини,

наркотичні та психотропні речовини, алкоголь, тютюнові й електронні сигарети, пристрої для споживання тютюнових виробів без їхнього згорання, а також енергетичні напої.

Водночас заборона не поширюється на предмети, які використовуються в освітньому процесі, господарській діяльності школи, шкільних

музеях, а також під час спортивних і виховних заходів – за умови контролю відповідальних осіб.

Рішення ухвалено з метою підвищення безпеки учасників освітнього процесу та на виконання вимог закону про запровадження заходів безпеки в закладах загальної середньої освіти.

Наталія ОМЕЛЬЧЕНКО
ОіС
за mon.gov.ua

В єдності – наша сила!

Знаковий для українського народу – День Соборності України українці відзначали в складних умовах війни рф проти України. Незважаючи на військові виклики, науковці Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України 20 січня 2026 р. стали партнерами Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка у проведенні круглого столу «День Соборності України та консолідація Української нації» в інформаційній агенції «Наголос». Захід об'єднав понад 50 учасників з різних регіонів України.

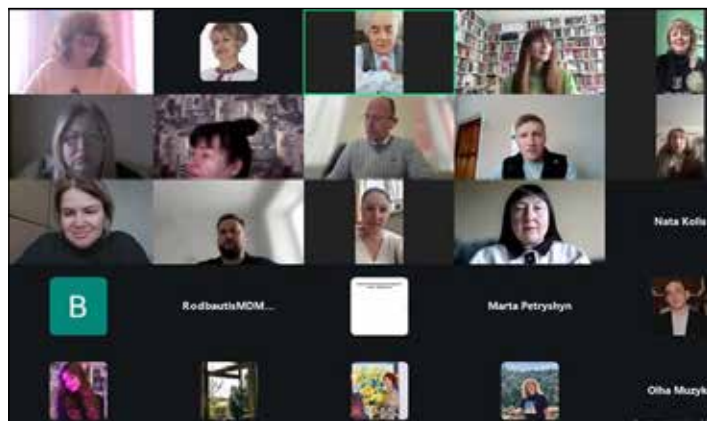
У дискусії взяли участь знані освітяни, просвітники, громадські діячі: голова Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка Павло Мовчан; перший заступник голови товариства, академік НАПН України Георгій Філіпчук; народний депутат України багатьох скликань Іван Заєць; народний депутат України першого скликання Віталій Мельничук; український телеведучий, режисер, співак, лауреат народної премії імені Тараса Шевченка Сергій Файфура, заслужений художник України Юрій Нагулко; професори Сергій Присухін та Олександр Ковалів; правознавець, громадський та політичний діяч Микола Голомша та ін. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна був представлений співробітниками відділу змісту і технологій педагогічної освіти (завідувач – член-кореспондент НАПН України Мирослава Вовк) і відділу андрагогіки (завідувач – професор Олена Аніщенко).

Основна тема обговорення – війна рф проти України, консолідація українства всього світу для захисту від імперської політики росії, відновлення

України, вшанування і підтримка Українських Героїв як найвищої цінності української нації.

Безпосередньо у День Соборності України 22 січня 2026 р. відбулася онлайн-лекція «Таємниці архівних манускриптів» у межах циклу просвітницьких вебінарів «Цвіт української педагогіки: сучасне і минуле», що проводиться з ініціативи відділу змісту і технологій педагогічної освіти (натхненник – доктор педагогічних наук Наталія Філіпчук) з 2023 р. Учасники лекції (понад 40 осіб) мали можливість долучитися до лекції відомого вченого, шевченколюбця, збирача і дослідника архівних рідкісних манускриптів, заступника директора Інституту літератури

в обговоренні взяли участь: кандидат педагогічних наук, проректор з науково-педагогічної роботи Кам'янець-Подільського національного педагогічного університету імені Івана Огієнка Геннадій Бесарабчук, кандидат філологічних наук, декан факультету мистецтв Уманського

імені Тараса Шевченка НАН України, заслуженого працівника культури, лауреата Державної премії України в галузі освіти Сергія Гальченка. До лекції долучилася культурно-громадський діяч, організатор Міжнародного конкурсу Шевченківських читань Олесья Кривопиша, яка в діалозі з Сергієм Гальченком розповіла про конкурс, нові ідеї, труднощі і радість від спілкування з українською молоддю в Україні й Італії, презентувала новий «Кобзар», виданий до 100-річчя Інституту літератури імені Тараса Шевченка.

державного педагогічного університету імені Павла Тичини Інна Терешко, кандидат філологічних наук, викладач Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Світлана Кирилюк, вчителька української мови з Італії Ольга Книгницька.

Модератор зустрічі, доктор педагогічних наук Наталія Філіпчук подякувала всім учасникам, а також кандидату педагогічних наук, голові Ради молодих учених Кирилу Котуну за організацію заходу у складних умовах.

За результатами заходів рекомендовано: посилити координацію між науковими установами, громадськими організаціями та культурно-просвітницькими товариствами з метою регулярного проведення спільних заходів, спрямованих на утвердження національної єдності та громадянської ідентичності; продовжити практику проведення круглих столів, вебінарів і від-

критих лекцій, присвячених проблемам консолідації українського суспільства в умовах війни, із залученням провідних науковців, освітян, діячів культури та громадських лідерів; інтегрувати тематику Соборності України, історичної пам'яті та сучасних викликів державотворення у програми підвищення кваліфікації педагогів і навчальні курси з громадянської, національно-патріотичної та культурної освіти; продовжити реалізацію циклу просвітницьких вебінарів «Цвіт української педагогіки: сучасне і минуле», розширивши тематику за рахунок архівних студій, персоналістичних досліджень і проблем збереження національної культурної спадщини.

Уклінна вдячність Збройним Силам України за можливість жити і працювати.

Наталія ФІЛІПЧУК,
доктор педагогічних наук,
Інститут педагогічної
освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна
НАПН України

«Різдвяне поетичне коло» як простір сили й відновлення

Рік 2025-й добігав кінця, підбивав підсумки, залишаючи в пам'яті прожите і пережите... Почасті ставив нас перед викликами, на які потрібно було знаходити відповіді і давати тому раду. Так багато сумного і болісного в нашому житті в ці лихі часи війни, що мимоволі кожен світлий «промінчик» сприймається за щастя.

Культура під час війни: не розкіш, а необхідність

Роки війни змінюють не лише наше повсякдення – вони змінили і наш внутрішній стан. Втома, виснаження, емоційне вигорання дедалі частіше даються взнаки навіть у найстійкіших. Саме тому культурні й освітні ініціативи нині виконують значно ширшу функцію, ніж за мирних часів: вони стають простором підтримки, відновлення та внутрішнього спротиву.

«Різдвяне поетичне коло» Київської «Просвіти», що відбулося в бібліотеці Центрального будинку офіцерів Збройних Сил України, стало яскравим прикладом такої духовної опори. У День Різдва тут зібралися митці, військові, освітяни, бібліотекарі – люди різних професій, але з єдиним світоглядним стрижнем: любов'ю до українського слова, культури й держави.

Освітня в колі митців: слово як форма служіння

Особливо знаковим для педагогічної спільноти є те, що серед учасників заходу були вчителі за фахом, письменники-педагоги, методисти, журналісти. Для них слово – не лише мистецтво, а й інструмент виховання, формування цінностей, передачі сенсів наступним поколінням.

У цьому колі поезія, пісня, музика звучали не як естетична демонстрація, а як форма служіння – духовного й громадянського. Вірші ставали тихою сповіддю, музика – точкою внутрішньої рівноваги, а гумор – способом виживання. Такі зустрічі особливо важливі для освітян, які нині працюють у надзвичайно напружених умовах, часто поєднуючи професійну діяльність із волонтерством, психологічною підтримкою дітей і родин військових.

Різдво між фронтом і тилом: жива єдність

Зала бібліотеки того дня наповнилася особливою атмосферою – не показною, а щирою. Серед присутніх була маленька дівчинка, яка прийшла з мамою. Цей тихий, зворушливий момент став своєрідним символом усього заходу: життя триває, попри війну, і потребує світла, тепла й надії.

...Мале дівчатко пригорнулося до матері й на мить задрімало, поклавши голівку їй на плече. Мама всюди бере дитину із собою – залишити ні з ким: чоловік боронить Україну, рідні далеко. Мала вже звикла до такого ритму життя. Та щойно в залі пролунало: «Христос народився! Славимо Його!», – розплющила оченята й почала уважно, з дитячою серйозністю, стежити за дійством.

Саме цими словами – піднесено й щиро – наповнилася затишна зала бібліотеки Центрального будинку офіцерів Збройних Сил України у День Різдва Христового.

Я одразу змінила запланований виступ із добірки своїх поезій – захотілося звернутися саме до неї, єдиної дитини в залі: прочитати вірш-загадку й вручити маленький подарунок (*зазвичай маю із собою кілька примірників дитячого часопису «Я сам/А» і, на всяк випадок, якісь смаколики – Т.К.*).

Діти – наше все! Заради них живемо, заради їхнього майбутнього наші захисники сьогодні тримають фронт.

Разом із мамою Ольгою Єва, мала «киця» (*прізвище мами Киця*) подарувала присутнім щирі різдвяні колядки, а згодом із особливою поважністю виконувала ще одну почесну місію – допомагала пані Ользі роздавати «побажання з торбинки». Вона підходила до кожного серйозно й зосереджено, а ми, дорослі, раділи витягнутим записочкам, мов діти.

Колядки, різдвяні вітання, музичні номери у виконанні відомих митців і педагогів повертали до глибинних сенсів Різдва – дарування, єднання, віри. Тут поруч звучали голоси цивільних і військових, тих, хто тримає

культурний фронт, і тих, хто боронить країну зі зброєю в руках. Саме в такому живому діалозі народжується справжня спільність.

Упродовж зустрічі звучали поезія, проза, авторські пісні, музичні композиції. Особливі емоції викликали ліричні й філософські поезії письменників, виступи *Дмитра Лінартовича*, відомого композитора-барда *Ігоря Якубовського*, заслуженої артистки естрадного мистецтва України *Тетяни Мирошниченко*.

Твори скрипаля-вртуоза, народного артиста України *Кирила Стеценка* розчулювали, торкаючись душевних струн кожного присутнього. «Щедрик» у його виконанні – це не просто відома всьому світові різдвяна пісня Миколи Леонтовича, це магічний код нашої культури, який у руках майстра здатен творити дива!

Кожен виступ супроводжувався бурхливими оплесками. Колядки і щирі вітання повертали до рідного, українського, наших традицій і звичаїв.

Проти вигорання – спільнотою і словом

«Просвіта» – живий осередок культури й освіти, що тримає духовний стрій нації. Ініціаторкою та модераторкою різдвяної імпрези стала заступниця голови Київської «Просвіти», педагогиня й письменниця *Ольга Ходацька* за підтримки бібліотеки Центрального будинку офіцерів ЗСУ на чолі з *Тетяною Алісовою*, яка, переїхавши з Луганщини, щоденно волонтерить і послідовно відстоює українське слово, працює спільно з однодумцями над відродженням культури і щоденно пропагує українське слово. Вона на правах господині й відкрила творчу різдвяну зустріч, що перетворилася на простір довіри й наснаження.

Такі події – це ще й своєрідна профілактика емоційного вигорання, особливо для освітян, які щодня працюють із болем, тривогою та запитами дітей, а подеколи і їхніх батьків також. Вони нагадують: ми не самі, ми – спільнота. Культура в час війни і такі заходи – це не втеча від реальності, а спосіб вистояти, зберегти людяність і віру в Перемогу.

«Різдвяне поетичне коло» стало теплим доказом того, що українське слово, музика й педагогічна місія здатні підтримувати дух, гуртувати серця й світити навіть у найтемніші часи. І саме в цьому – їхня найбільша сила!

Нехай світло Різдва множить у наших серцях і справах!

Тетяна КОНДРАТЕНКО,
членкиня НСЖ України,
учасниця «Різдвяного
поетичного кола».

Простір національної ідентичності та духовного зростання

Одеський ліцей №6 уже багато років є осередком, де плекають національні традиції, виховують любов до рідної мови й формують активну громадянську позицію учнів. Поряд із високими навчальними стандартами, заклад робить значний акцент на патріотичному та культурному вихованні. Саме тому українські національні свята, День рідної мови, Шевченківські дні, День Незалежності та інші пам'ятні дати тут перетворюються на яскраві події, що об'єднують учнів, учителів та батьків навколо спільних цінностей.

Протягом навчального року в ліцеї відбувається чимало заходів, спрямованих на пізнання української історії та культури. Особливо урочисто проходить відзначення Покрови та Дня захисників і захисниць України, коли школярі занурюються в атмосферу козацької доби, вивчають її звичаї та символіку. Учні молодших класів із захопленням створюють козацькі обереги, а старшокласники беруть участь у квестах і презентаціях про історію українських воїнів. Невід'ємною частиною цього дня стало вшанування сучасних захисників: діти готують листи, власноруч зроблені сувеніри, долучаються до благодійних акцій, ярмарків і зустрічей із військовими, що надає святую особливого емоційного звучання.

Не менш важливим для педагогічного і учнівського колективів закладу є День Соборності України, коли в коридорах з'являється символічний «ланцюг єдності». Момент, коли діти тримаються за руки або поєднують створені власноруч стрічки у синьо-жовтих кольорах, завжди особливий – він дає відчуття не лише історичний зміст події, а й сучасне прагнення до цілісності та єдності. У цей день проводяться уроки пам'яті,

флешмоби, обговорення творів українських діячів, і навіть наймолодші учні починають розуміти, чому ця дата є такою важливою для країни.

Зимовий цикл свят у ліцеї завжди наповнений особливим теплом. Різдвяні традиції, колядки, вистави-вертепи, майстер-класи з виготовлення дідухів та мотанок – усе це створює атмосферу родинного затишку. Діти залюбки беруть участь

у святкових заходах, співають колядки, створюють різдвяні прикраси, а старшокласники записують відеопривітання для українських військових. Така діяльність робить свята не лише радісними, а й змістовними, наповненими турботою про інших.

Особливе місце в культурному житті ліцею посідає Міжнародний день рідної мови. Цей день завжди перетворюється на справжнє свято слова. Учні проходять мовні станції, беруть участь у конкурсах, турнірах, літературних батлах. Разом з учителями доєднуються до написання радіодиктанту. Усі охочі читають улюблені поезії, створюють власні тексти, беруть участь у майстернях каліграфії, де вчать красиво виводити українські літери. У бібліотеці ліцею традиційно організовують

літературні вітальні, де звучить поезія Лесі Українки, Ліни Костенко, Василя Стуса, Сергія Жадана та інших митців. Іноді запрошують сучасних одеських письменників, що знайомлять дітей із новими текстами та розповідають про роботу автора. У цей день навіть ті, хто зазвичай соромиться виступати, сміливо виходять на сцену – адже мова є тим, що об'єднує всіх.

Шевченківські дні, які традиційно проходять у березні, мають в ліцеї особливе значення. Протягом місяця діти читають твори Тараса Шевченка, створюють ілюстрації до «Кобзаря», беруть участь у театралізованих постановках. Старшокласники готують дослідницькі проєкти, аналізують творчість поета в контексті сучасності, створюють мультимедійні презентації та короткі відеофільми. Кожен учень знаходить щось своє в цих заходах: хтось відкриває Шевченка як художника, хтось – як філософа, а хтось – як символ боротьби й нескореності.

Важливою складовою духовного та культурного життя ліцею є інтеграція українських традицій в освітній процес. Учні не просто вивчають історію та культуру – вони проживають

її через творчі проєкти, дослідження, мистецькі майстерні. Уроки літератури, мистецтва, історії регулярно доповнюються практичними, інтерактивними формами роботи. Це допомагає дітям краще зрозуміти значення української спадщини, відчуття її живою та близькою.

Патріотичні заходи в закладі не обмежуються лише календарними святами. Протягом року тут працюють творчі гуртки, проводяться виставки, ярмарки, волонтерські акції. Діти малюють картини, готують театральні виступи, виконують народні пісні.

Українські свята – лише частина великої системи виховної роботи. У школі постійно діють проєкти та ініціативи, спрямовані на розвиток патріотичної свідомості.

Усе це створює в ліцеї особливу атмосферу, у якій національні традиції не є чимось формальним чи нав'язаним. Навпаки, вони стають природною частиною щоденного життя, джерелом натхнення, засобом виховання та можливістю відчуття себе частиною великої української родини. Учні вчать не лише знати історію свого народу, а й розуміти її, переживати та переосмислювати. Вони вчать цінувати рідну мову, поважати культурну спадщину, бути вдячними захисникам, підтримувати ближніх і пишатися тим, що вони – українці.

Одеський ліцей №6 показує, що школа може бути не просто місцем навчання, а справжнім осередком культури та духовності, де формують покоління відповідальних, творчих, свідомих українців, які зберігатимуть і примножуватимуть культурні надбання свого народу.

Сергій Пиняєв,
консультант

КУ «Одеський центр професійного розвитку педагогічних працівників»

Професійна та волонтерська діяльність Луцького центру ПТО в умовах війни

Сміливі плани на перспективу, світлі надії, впевненість у майбутнє жорстоко обірвалися в одну мить... Війна...

Сотні тисяч людей приєдналися до волонтерського руху: допомагають у гуманітарних штабах, плетуть маскувальні сітки, готують для захисників страви, закуповують продукти, ліки, роблять окопні свічки, пошивають військову амуніцію, купують дрони, автомобілі та багато іншого. Саме душевний поклик і щире безкорисливе бажання допомогти героям – воїнам Збройних Сил України виявив і педагогічний колектив Луцького центру професійно-технічної освіти.

Вчилися працювати з новими видами тканин, фурнітури, освоювати нові образки та абсолютно новий асортимент. Експертами стали військові, які випробували наші вироби, постійно вносили корективи. Часу на експерименти не було, тому працювали дуже швидко та злагоджено. Мали багато офіційних звернень від військових частин, волонтерських організацій, Національної поліції області на виготовлення жилетів-плитоносів, розгрузок, футболок, камуфльованого одягу, бафів, РПС-поясів, плащів та захисних костюмів...

Багато підприємств тимчасово припинили роботу, тому, дізнавшись, що ми організували і працюємо над виготовленням виробів військового асортименту, до нас почали приєднуватися наші випускники. Таким чином ми стали маленьким осередком волонтерського руху.

Асортимент виробів розширювався. Почали виготовляти змінний нижній теплий одяг, термобілизну, шкарпетки з флісу, бафи, подушки, кавери на каски, чохла на саперні лопати та на спальні мішки, ноші для поранених, турнікети (тут ми працювали в тандемі з військовими лікарями, вони тестували ці вироби та волонтерами, які привозили кріплення, та фурнітуру з-за кордону), виготовляли

евакуаційні троси, плащ-накидки на бойову техніку та вдосконалювали той асортимент, який вже виготовляли раніше. Дуже багато перешивали та робили ремонті військового одягу. Шили адаптивний одяг для поранених, починаючи з нижньої білизни та передавали в лікарні й госпіталі...

Прийшов час і наші здобувачі освіти повернулися до очного навчання та всі разом після занять продовжують почату нами справу. Навчаються кравецькій справі на особливому асортименті – військовій амуніції та військового одягу. Саме цей асортимент одягу передбачає 5 розряд кравця.

Саме виготовлення такої різноманітної кількості військового одягу та амуніції надихнуло наших випускників створити колекції одягу на військову тематику: «Мілітарі» та «Виклик часу».

А ще всі разом (кравці, вишивальники, перукарі, манікюрники, фотографи) виготовляємо окопні свічки, надаємо перукарські послуги військовим та членам їх родин, внутрішньо переміщеним особам, дітям в будинку Дитини. Готуємо сухі пайки для відправки на передову, активно донатимо на прилади нічного бачення, дрони, військову техніку. Влаштуємо акції зі збору коштів та подарунків для військових на передову, організували благодійний проєкт «Український ярмарок». Учнівський та педагогічний колективи організували та провели благодійну акцію «Зігрій солдата» та інші.

Займаючись волонтерською діяльністю в нас виникла ідея взяти участь в проєкті соціального спрямування. Проєкт реалізувався відповідно рішення виконавчого комітету Луцької міської ради від 10.04.2024 року № 216-1 «Про затвердження переліку проєктів визнаних переможцями Конкурсу проєктів соціального спрямування, розроблених інститутами

громадянського суспільства, у 2024 році» та відповідно до Договору про співпрацю в реалізації соціального проєкту від 17 квітня 2024 року № 3.

Основною метою проєкту було виготовлення зручного та надійного одягу і амуніції для збереження здоров'я та життя бійців ЗСУ. Завдання, які були поставлені в проєкті успішно виконані. Це виготовлення виробів першої необхідності для бійців ЗСУ. Отримані результати під час реалізації проєкту свідчать про високий рівень зацікавленості цільової аудиторії проведеною роботою. Тому по завершенні проєкту волонтери вирішили продовжувати почату справу, адже постійно надходять запити на виготовлення військового одягу та амуніції, які вкрай необхідні воїнам ЗСУ.

В травні 2025 року Луцький центр професійно-технічної освіти спільно з соціальним партнером ТзОВ «Елен Груп» долучилися до благодійного збору на підтримку воїнів, які повернулися з полону, організованого президентом Національного галузевого партнерства в легкій промисловості України «Fashion Globus Ukraine» Голдою Виноградською.

Волонтерська діяльність колективу Луцького центру ПТО неодноразово була відзначена грамотами та подяками від благодійних організацій «Волинський спротив», «Яворина-Волинь», особового складу роти охорони Луцького об'єднаного міського територіального центру комплектування та соціальної підтримки Волинської області, Управління освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації, а також подарунками, якими ми дуже дорожимо і мають для нас надзвичайну цінність – це прапори України з підписами бійців з різних підрозділів, що привезли волонтери з передової.

Армія має силу, коли в неї є надійний тил. Відчуваючи нашу підтримку, воїни продовжують боротьбу, бо знають, що за ними стоїть народ України.

Творімо добро разом! Наближаємо перемогу разом! Разом ми сила!

Олена СРІБНА,
старший майстер
Луцького центру
професійно-технічної освіти

У кольорах надії та віри: дитячої творчості

В Ізмаїльській картинній галереї Одеського обласного центру естетичного виховання імені Ємилії Євдокимової урочисто відкрилася сімнадцята традиційна виставка дитячої творчості «Різдвяна феєрія».

Це – сумісний зі школою мистецтв ім. С. Малаховського суспільно-мистецький проєкт, що від 2010 року є символом єднання, світла і віри в майбутнє.

Навіть у непростих умовах повномасштабного воєнного російського вторгнення в Україну ця подія знову об'єднала дітей, педагогів, батьків і гостей навколо головних цінностей – любові до рідної землі, творчості та спільної надії на мир.

Завдяки мужності й самовідданості наших захисників і захисниць у залах галереї знову звучав дитячий сміх, лунала музика й розквітали барви дитячих мрій.

З вітальними словами до присутніх звернулися начальниця управління культури і туризму Ізмаїльської міської ради **Людмила Головльова**, директорка Ізмаїльської картинної галереї **Ірина Федорова** та директор Ізмаїльської школи мистецтв імені Сергія Малаховського **Микола Дмитрієв**. Серед почесних гостей заходу був також член Національної спілки художників України **Михайло Пейков**.

На виставці представлено близько 200 робіт понад 100 учнів художнього відділення школи мистецтв. У кожній – окремий всесвіт, побачений дитячими очима: рідне місто, зимові розваги, морські пейзажі, домашні улюбленці, герої книг і фільмів, символи української культури та образи наших захисників.

Юні митці працювали у різноманітних техніках – від гуаші та акварелі до аплікації, колажу, фелтингу, солоного тіста та графіки. Ця різнобарвність форм і стилів ще раз наголошує, наскільки багатогранним є світ дитячої творчості та скільки щирості, сили й надії в ньому закладено.

Святову атмосферу відкриття доповнив яскравий концерт за участю учнів і викладачів Ізмаїльської школи мистецтв імені Сергія Малаховського.

Перед глядачами виступили зразковий вокальний ансамбль «Капітошка», юні скрипалі Ніколь Кінева та Аліса Васильєва, фортепіанний дует Ксенії Кречун і Гліба Стоянова, вокалісти Єлизавета та Дмитро Строї, гітарист

Максим Флоря, джазовий дует скрипачок Wonderful, хор «Маргошини горошини», а також дует Лілії Горбенко та Ірини Лошкової. Ведучою заходу стала Наталія Захар'єва.

Школа мистецтв імені Сергія Малаховського вже понад 80 років є осередком культури, знань і любові до дітей. Заснована у 1945 році як музична, зараз вона об'єднує музичне, хореографічне, театральне, художнє відділення та відділення раннього естетичного розвитку «Малюшко». Тут навчається понад 400 учнів, які гідно представляють Ізмаїл на міжнародних, усеукраїнських та регіональних конкурсах і фестивалях.

Художнє відділення, якому вже понад 20 років, поєднує академічні традиції зі сучасними мистецькими тенденціями, передаючи спадщину Південноукраїнської школи живопису. Саме тут діти вчаться бачити красу світу, сміливо висловлювати свої почуття й мрії, формувати власний погляд на життя.

За успіхами юних художників стоїть щоденна праця й щире серце їхніх наставників – завідувачки відділення Олени Мельниченко, педагогів Ірини Касаджик, Лариси Соріної, Інни Балан та Миколи Федяєва, члена Національної спілки художників України.

«Різдвяна феєрія» – це не просто виставка. Це простір, де формується емоційний інтелект, креативне мислення і віра в себе. Це місце, де діти вчаться бути сильними, чуйними, відкритими до світу й до своєї країни.

В умовах війни такі культурні події набувають особливого значення. Вони стають тихими островами миру, де народжується впевненість у завтрашньому дні, де виховується покоління, яке будуватиме майбутнє нашої Батьківщини – вільне, світле й щасливе.

Майбутнє, до якого ми крокуємо разом – у кольорах дитячих мрій, у музиці щирих сердець і в єдності, що наближає нашу спільну Перемогу.

Людмила Головльова, очільниця управління культури та туризму Ізмаїльської міської ради:

– Наша Школа мистецтв імені Сергія Малаховського – це колицка дитячих талантів. Із досягнень минулого року лише на ниві образотворчого мистецтва – перемоги на міжнародних, всеукраїнських та регіональних конкурсах і фестивалях. Це міжнародний фестиваль-конкурс дитячого, юнацького та молодіжного мистецтва «Splash stars» м. Київ, всеукраїнський конкурс художньої творчості «Українські різдвяні історії» в Умані, відкритий територіальний конкурс дитячого малюнку «Дім моєї мрії», всеукраїнський конкурс художньої творчості «Великоднє диво», всеукраїнська учнівська олімпіада з історії образотворчого мистецтва (Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини), художній регіональний-конкурс-фестиваль (бієнале) дитячого малюнку «Діти Бессарабії» та регіональний конкурс дитячого малюнку «Мандруючи світами Ван Гога» в Ізмаїлі, регіональний конкурс акварельного живопису в Рені, регіональний конкурс з образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва «Мій дім – Україна» в нашому місті та інші.

Вихованці Школи мистецтв брали участь у виставці «Зимова казка» в нещодавно відкритому Міському центрі культури ім. Петра Чакіра. Минулого року школа відзначила своє 80-річчя, і всі ці роки сповнені величезної копійки роботи професійного колективу педагогів та викладачів, мета якої – допомогти дитині розвинути таланти та відчувти тепло, повагу та увагу суспільства до кожного громадянина нашої держави. «Різдвяна феєрія» стала ще одним святом дитячої творчості – власне те, що допомагає нам, дорослим, жити та наближати перемогу.

Ірина КОРОЛЬКОВА,
член НСЖУ

Фото Тетяна КОРНІЛОВА,
член НСЖУ

в Ізмаїлі відкрили традиційну виставку «Різдвяна феєрія»

Освіта, що відкриває двері у майбутнє: Боярський фаховий коледж НУБіП України

На Київщині, серед мальовничих лісів, затишних алей і тиші, що налаштовує на роздуми та пізнання, ніби непомітно для стороннього ока, але впевнено у своїй місії, розташувалася коледж, чия історія нерозривно пов'язана з розвитком української професійної освіти. Уже понад 120 років тут готують фахівців, які своєю працею служать землі, природі, економіці та суспільству.

Історія Відокремленого структурного підрозділу «Боярський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України» бере початок з червня 1902 року, коли було засновано Практичну школу бджільництва, садівництва і городництва. Для свого часу це був унікальний навчальний осередок, спрямований на розвиток прикладних аграрних знань. Ініціатором створення школи став видатний фахівець, науковець і ентузіаст Олексій Хомич Андріяшев. Саме завдяки його далекоглядності, цілеспрямованості та глибокій вірі у значення аграрної освіти школа швидко стала центром передового досвіду й практичних знань.

У липні 1904 року школа була переведена з Києва до Боярки – місцевості, яка згодом стала не просто географічною точкою, а духовною домівкою закладу. Після смерті Олексія Андріяшева у 1907 році опікуном школи було обрано Василя Федоровича Ващенко, який продовжив справу засновника, зберігши головні принципи навчання та виховання. У другу річницю смерті Андріяшева, 12 листопада 1909 року, школі було присвоєно його ім'я, як символ шани та вдячності людині, що стояла біля витоків цього освітнього осередку.

Подальші десятиліття стали періодом глибоких трансформацій. На початку 1920-х років заклад було реорганізовано у середній спеціальний навчальний заклад, а згодом він отримав назву технікуму бджільництва і шовківництва. Тут готували фахівців, без яких неможливо було уявити розвиток аграрного сектору країни. Підготовка бджолярів тривала до 1952 року, після чого відкрилися нові

напрями – агрономи-плодоовочівники та агрономи-рільники. Саме тоді заклад став Боярським сільськогосподарським технікумом.

Особливе значення в історії коледжу має період з 1959 по 1997 роки, коли на його базу було переведено Український республіканський заочний сільськогосподарський технікум. Протягом десятиліть заклад освіти виконував функцію галузевого центру з навчально-методичного забезпечення підготовки молодших спеціалістів для сільського господарства без відриву від виробництва. Саме тут формувалися методики, узагальнювалися передовий педагогічний досвід, готувалися кадри, які працювали в усіх регіонах України.

Новий етап розвитку розпочався у 1997 році, коли, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України, технікум було передано до сфери управління Національного аграрного університету та реорганізовано у коледж. Подальші перейменування лише підкреслювали еволюцію закладу – від вузькопрофільного до багатoproфільного освітнього центру, який відповідає викликам XXI століття. У 2020 році заклад

отримав свою сучасну назву – Відокремлений структурний підрозділ «Боярський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України».

Сьогодні Боярський фаховий коледж НУБіП України на чолі з директором Сергієм Кропивком – це потужна освітня спільнота з чітко вибудованою структурою та сучасним баченням підготовки фахівців. У його складі функціонують три відділення: технічне, економічне та природних ресурсів, які готують конкурентоспроможних спеціалістів для різних сфер економіки за такими спеціальностями:

- D1 Облік і оподаткування
 - D2 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
 - D3 Менеджмент
 - D5 Маркетинг
 - E2 Екологія
 - F3 Комп'ютерні науки
 - F7 Комп'ютерна інженерія
 - H1 Агронімія
 - H3 Садово-паркове господарство
 - H4 Лісове господарство
 - J8 Автомобільний транспорт
 - G13 Харчові технології
 - G18 Геодезія та землеустрій
- Така різноманітність спеціальностей відкриває перед

молоддю широкі можливості для професійної самореалізації та впевненого старту в житті.

Важливу роль в освітньому процесі відіграє лабораторія практичного навчання та сприяння працевлаштування, що забезпечує тісний зв'язок навчання з реальними умовами професійної діяльності. Здобувачі освіти всіх спеціальностей проходять виробничу практику на підприємствах не тільки Київської, а й інших областей.

Освітній процес реалізують шість циклових комісій: інформаційних технологій і фізико-математичних дисциплін; гуманітарних та суспільних дисциплін; агроєкології та харчових технологій; фізичного виховання; економічних і технічних дисциплін. Їхня злагоджена робота забезпечує комплексний підхід до підготовки здобувачів освіти, поєднуючи ґрунтовні теоретичні знання з практичними навичками та формуванням професійних і загальнокультурних компетентностей.

Значну увагу приділено матеріально-технічній базі: функціонують навчально-виробничі майстерні, їдальня, лабораторії бджільництва та відкритого ґрунту, сучасні комп'ютерні й телекомунікаційні лабораторії. Усе

це дозволяє поєднувати класичні традиції освіти з інноваційними технологіями.

Найбільше багатство коледжу – це його люди. Педагогічний колектив об'єднує понад 70 висококваліфікованих фахівців: кандидатів наук, доцентів, викладачів-методистів, викладачів вищої категорії. Їхня професійність, досвід і відданість справі створюють унікальну атмосферу, де поєднуються вимогливість і підтримка, традиція і новаторство.

Водночас справжню силу й живу енергію коледжу творять не лише викладачі, а й здобувачі освіти – активні, ініціативні, небайдужі молоді люди, які наповнюють освітній простір ідеями, творчістю та прагненням до розвитку, перетворюючи коледж на динамічну спільноту однодумців.

Студенти активні учасники нашого й різнопланового позааудиторного життя, яке органічно доповнює освітній процес і сприяє всебічному розвитку особистості. Молодь долучається до спортивних, культурних, мистецьких заходів, інтелектуальних ігор, олімпіад, конференцій, круглих столів, тренінгів і форумів різного рівня. На базі коледжу вже стало доброю традицією проведення чемпіонату з інтелектуальної гри «Брейн-ринг», яка об'єднує талановитих, креативних і небайдужих молодих людей. Активна участь у благодійних акціях, екологічних ініціативах, волонтерських проєктах, патріотичних та просвітницьких заходах формує у здобувачів освіти почуття громадянської відповідальності, емпатії та єдності з суспільством.

Важливою складовою студентського життя є національно-патріотичне та громадянське виховання. У коледжі системно проводяться заходи, присвячені державним і пам'ятним датам, вшануванню Героїв Небесної Сотні, Дню Соборності України, Дню Державного Прапора та Дню Незалежності України. Студенти беруть участь у флешмобах єдності, тематичних виховних годинах, літературних

конкурсах, мистецьких акціях, зустрічах із військовослужбовцями, письменниками, режисерами, капеланами та громадськими діячами. Значну увагу приділено інформаційній безпеці, академічній доброчесності, протидії пропаганді та формуванню критичного мислення, що є надзвичайно важливим у сучасних умовах.

Не менш яскраво представлені спортивно-масова та гурткова робота. У коледжі функціонують різноманітні гуртки – від творчих і науково-дослідних до спортивних, які дають можливість кожному студенту реалізувати власні здібності й інтереси. Спортсмени коледжу гідно представляють заклад освіти на районних, міських, обласних і всеукраїнських змаганнях з перетягування линви, боксу, бойового самбо, тхеквондо, настільного тенісу, волейболу, мініфутболу та інших видів спорту, виборюючи призові місця й утверджуючи імідж коледжу як осередку сили, витривалості та командного духу. Участь у спортивно-патріотичних заходах, екологічних толоках, міжнародних ініціативах і студентських форумах сприяє формуванню здорового способу життя, лідерських якостей і активної життєвої позиції, що є невід'ємною складовою підготовки сучасного фахівця.

Коледж активно інтегрується у міжнародний освітній і науковий простір, розширюючи можливості для професійного й особистісного розвитку здобувачів освіти та викладачів. За сприянням НМЦ спільно з Асоціацією Аграр Контакт Інтернаціонал студентка коледжу Гацко Марія

стала учасницею Українсько-німецького проєкту «Сприяння розвитку професійної освіти в аграрних коледжах України» (FABU) і 6 місяців проходила стажування в фермерському господарстві Німеччини.

Боярський фаховий коледж НУБіП України протягом квітня-червня 2025 року успішно реалізував проєкт з навчання

теплиці та колекційно-дослідне поле. Успішне підсумкове тестування, підтвердило високий рівень засвоєння знань та ефективність наданих освітніх послуг. Проєкт, реалізований у партнерстві з World Vision UCR, демонструє значущість у наданні нових можливостей для професійного розвитку жінок, які постраждали від війни.

Боярський фаховий коледж НУБіП України впевнено дивиться у майбутнє, зберігаючи вірність своїм традиціям і водночас активно реагуючи на виклики сучасного світу. Це заклад освіти, де історія надихає, знання формують характер, а освіта стає потужним інструментом розвитку особистості та зміцнення України.

Якщо ви шукаєте заклад освіти, де поєднуються ґрунтовні знання, сучасні спеціальності та справжня студентська спільнота, Боярський фаховий коледж НУБіП України стане вашим надійним стартом у професійне життя. Зробіть крок до успішного майбутнього вже сьогодні – оберіть освіту, яка працює на вас і на розвиток України.

Детальну інформацію щодо вступу можна отримати за номерами:

+38 (098) 797-23-59,
+38 (096) 849-08-13
або на нашому сайті
<http://bkeipr.com/>

Сергій КРОПИВКО,

*директор ВСП «Боярський фаховий коледж НУБіП України»,
кандидат технічних наук, доцент*

Вікторія ВІРКО,

*відповідальний секретар приймальної комісії
ВСП «Боярський фаховий коледж НУБіП України»*

Долучайтеся до сторінок у соцмережах, щоб бути з нами на одній хвили

Завжди: молоді, натхненні, самобутні

Усього другий рік в Національному університеті біоресурсів і природокористування України діє, і вже акредитована, наймолодша магістерська освітньо-професійна програма зі спеціальності «Фізична культура і спорт» для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня. У чому ж її відмінність від інших, які вже багато років готують фахівців цієї сфери, які здобутки та перспективи розвитку?

Унікальність програми

Освітньо-професійна програма дозволяє підготувати висококваліфікованого фахівця, здатного забезпечити розробку, впровадження та реалізацію актуальних технологій забезпечення якості життя через залучення мешканців територіальних

громад (міських, селищних, сільських) і працівників агропромислової галузі до фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності та здорового способу життя з урахуванням європейських цінностей, що сприятиме покращенню їх фізичного та ментального здоров'я через забезпечення управлінського та психологічного супроводу. Фокусність програми забезпечує активна співпраця з територіальними громадами та реалізація стратегічних завдань чинної Програми розвитку університету «Голосіївська ініціатива».

Враховано основні позиції програмного документа «Цілі Сталого Розвитку», зокрема щодо підвищення якості життя, й через залучення мешканців територіальних громад до рухової активності, що сприятиме здоров'язбереженню населення. Задля цього вивчаються потреби територіальних громад та підприємств агропромислового комплексу. Програма відповідає таким векторним напрямкам розвитку: науки – фокус на здоров'ї населення та профілактиці (пропаганда фізичної активності), індивідуалізація підходів, інтеграція з медичної та психологічною науками (доказова медицина у спорті, спортивна психологія, реабілітація та відновлення); моніторинг продуктивності та персоналізація; спеціальності

– розширення сфери зайнятості (фітнес та велнес – індустрія, спортивний менеджмент та маркетинг, спортивна реабілітація та терапія, запит на міждисциплінарні навички / soft skills, збільшення соціальної відповідальності); ринку праці – безперервний професійний розвиток, розвиток soft skills, увага до соціальних аспектів, комерціалізація спортивно-ї індустрії, діджиталізація, поява нових напрямів діяльності, зростання ролі фізичної активності у профілактиці захворювань, підвищення якості життя, потреба у фахівцях з реабілітації та здорового способу життя. Фокусність освітньо-професійної програми передбачає реалізацію тенденції цифровізації (мережеве суспільство, віртуальна реальність, дистанціалізація оздоровчих і спортивних послуг тощо).

Гарант програми – доктор педагогічних наук, професор Наталія Терентьева – Науковець року (2019, 2025); лауреат Національного проєкту «Гордість нації» (2020) та «Україна. Науковці й освітяни: незламні у війні» (2023).

Команда

Лише неперервна спільна робота здобувачів вищої освіти, викладачів групи забезпечення та кафедрального колективу (<https://nubip.edu.ua/department/fks>), який згуртовує довкола пріоритетів сфери фізичної культури і спорту завідувач випускової кафедри фізичної культури і

спорту Микола Костенко – майстер спорту України міжнародного класу з міні-футболу; головний тренер збірної України з пляжного футболу; ліцензований тренер категорії «С» УАФ з футболу; ліцензований тренер категорії «В» FIFA з футзалу; член-виконком ФАСК (футбольної асоціації студентів міста Києва).

Співпраця викладачів випускової кафедри, адміністрації Університету, стейкхолдерів, представників територіальних громад, громадських організацій та інших установ дозволяє досягти високих результатів у спортивному, освітньому, науковому, суспільно-орієнтованому напрямках. До проведення занять (<https://nubip.edu.ua/hostovi-lektsiyi-18>) постійно залучаються представники Національного олімпійського комітету, закладів освіти, експертної служби Міністерства внутрішніх справ, федерацій, асоціацій, громадських організацій тощо.

Викладачі

Стабільно високопрофесійну діяльність кафедри фізичної культури і спорту забезпечують, окрім професорів, докторів наук, доцентів, кандидатів наук, 2 заслужених тренери України, 3 тренери-викладачі вищої категорії (важка атлетика, гирьовий спорт, спортивне орієнтування), тренер-викладач першої категорії (баскетбол), тренер з ліцензією «В» – диплом UEFA з футзалу, ліцензований тренер категорії «А» федерації баскетболу України,

3 тренери збірних команд України (гирьовий спорт, пляжний футбол, радіоспорт), 4 майстри спорту України міжнародного класу (баскетболу, міні-футбол, карате кіокушин, гирьовий спорт), 5 майстрів спорту України (важка атлетика, радіоспорт, спортивне орієнтування, спортивна гімнастика, художня гімнастика, гирьовий спорт, перетягування канату), спортивний суддя міжнародної категорії (гирьовий спорт), 3 спортивних суддів національної категорії (баскетбол, спортивне орієнтування, спортивна радіопеленгація). І ця високопрофесійна команда постійно поповнюється новими кадрами і досягненнями.

Здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти

Студентський склад магістерської програми «Фізична культура і спорт» є доволі унікальним. Серед здобувачів освіти чемпіони Києва, України, Європи в індивідуальних і командних видах спорту, представники силових структур, очільники ДЮСШ та інших установ сфери фізичної культури і спорту, тренери з багаторічним досвідом та ін.

Збірну України з пляжного футболу представляють магістранти спеціальності – Олександр Пославський та Іван Глуцький (вступ 2025 року), Юрій Щериця (вступ 2024 року), до складу різних футбольних команд входять – Денис Вейко, Артем Кияниця, Назарій Мануков, Дмитро Мельничук, Ростислав Сидоренко (вступ 2024 року); баскетбол представляє Марина Петржик (вступ 2024 року).

Гирьовий спорт на вітчизняному та міжнародному рівні репрезентують Євгенія Кедич (вступ 2024 року), Ярослав

Цибровський (вступ 2025 року) – чемпіони України, Європи, світу.

Різні види боротьби, єдиноборств (у тому числі й змішані) на вітчизняному та міжнародному рівнях представляли та представляють: Максим Сокурєнко, вступ 2024 року (ММА, Дзю-Дзюцу); Данііл Дяченко (тхеквондо), Вячеслав Голенко (змішані єдиноборства ММА), Микита Крупко (боротьба на поясах), Петро Шижков (карате), Вікторія Заєць (боротьба на поясах), Костянтин Мірошник (боротьба на поясах), Іван Гарашук (вільна боротьба) – усі вступ 2025 року.

Серед тренерського та суддівського складу відзначимо Євгенія Савчука (футбол, вступ 2024 року), Андрія Сліжевського (тхеквондо, вступ 2025 року), Ярослава Цибровського (гирьовий спорт, вступ 2025 року), Олену Кравченко (крикет, вступ 2025 року).

Перспективи розвитку програми

Перспективами для розвитку магістерської програми бачимо: підвищення якості освітніх послуг, підготовка затребуваних на ринку праці висококваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців, співпраця військових та цивільного населення, горизонтальних та вертикальних управлінських ліній та перспективних векторів розбудови української держави на рівні територіальних громад.

Ми пишаємося досягненнями наших студентів, натхненною роботою їх тренерів та віримо в ЗСУ, Україну та спорт!

Наталія ТЕРЕНТЬЄВА
професор кафедри фізичної культури і спорту НУБіП України, доктор педагогічних наук, професор

Георгій ФІЛІПЧУК,
доктор педагогічних наук,
професор, академік НАПН України,
перший заступник голови
Всеукраїнського товариства «Просвіта»
імені Тараса Шевченка,
почесний доктор Інституту педагогічної
освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України

22 січня 1919 року Софійський майдан у Києві став саме тим священним місцем, де відбулося урочисте зібрання і був проголошений Акт Злуки українських земель, засвідчений ще раніше (22 січня 1918-го!) IV Універсалом про об'єднання УНР і ЗУНР в єдину Велику Україну.

Цією ідеєю жили в ті часи українці на всіх теренах тоді ще не «з'єдиненої» України. Ще на початку листопада 1918 року, коли на західних землях установилася українська влада, зі Львова в Київ (до гетьмана П. Скоропадського) прибули повноважені Української Національної Ради (О. Назарук, В. Шухевич), щоби розпочати реалізацію цієї значущої національної справи. Підписання 1-го грудня у Фастові Директорією УНР (С. Петлюра, В. Винниченко, П. Андрієвський, Ф. Швець) та державними секретарями ЗУНР (Л. Цегельський, Д. Левицький) «передвступного договору» щодо майбутньої Злуки двох українських держав стало вагомим кроком на цьому історичному етапі.

Із важливими стратегічними планами до Києва в грудні прибуває міністерство військового міністра ЗУНР Д. Вітовського, сотника легіону Українських січових стрільців, полковник і команданта Української галицької армії. Цей визначний український політик, організатор «Листопадового чину» став широко відомим і тим, що за одну ніч у надскладній ситуації захопив Львів, визволивши його від поляків.

Тоді старшини УСС, Українська генеральна команда на чолі з Д. Вітовським,

Україна Соборна – вершинна цінність Нації

Січень 2026-го традиційно обдарував наш стражденний Народ великими християнськими Днями, старими і новими Роками. А ще він знаковий тим, що ось уже понад століття, коли над Україною було чисте небо і лютувала негода, завжди вшановувалися визначні події і славні діяння, віддаючи данину шани всім Українцям, які своєю працею, звитягою, борнею, вірою і талантом закладали фундамент Соборності українських земель, нашої Державності. То були вікопомні часи, коли почленована чужинцями нація, позбавлена своєї школи, церкви, державності, зуміла знайти в собі сили й енергію, щоби запалити той вогонь, який горів під задавненими попелищами, нуртуючи в серцях і душах кожного притомного українця.

Цим негасимим вогнем була вершинна національна мрія – відновлення власної Держави, об'єднання («з'єдинення») розірваного народу в незламну Українську Націю.

С. Горуком віддали накази військовим перебрати владу на місцях. Отож, зранку 1 листопада Львів прокинувся під українською владою Національної Ради. На ратуші майорів синьо-жовтий прапор, піднятий 17-літнім Степаном Паньківським – легендарна постать, воїн (із 16 років) Українських січових стрільців, поручник Української галицької армії, що загинув у 19 років за Україну. Член Пласту, таємної «Драгоманівської організації молоді», він присвятив все своє юне життя (як і його родина) українській справі. Адже його батько був одним із засновників Наукового товариства імені Шевченка, а молодший брат – голова уряду УНР в екзилі, очолював українські студентські товариства в Празі, був заступником В. Кубійовича, членом уряду Я. Стецька.

Такі люди жили, творили, боролися на всіх українських землях, саме вони торували дорогу Свободі і Соборності, про них варто пам'ятати, їх мають знати і шанувати передусім у сучасному молодіжному середовищі, в школах, ліцеях гімназіях, університетах, особливо в епоху екзистенційної війни України проти агресивної рашистської московії.

У ці часи на Буковині боротьбу за національну «Єдність» очолював Український крайовий комітет, очолюваний О. Поповичем, який 25 жовтня вирішив скликати (3-го листопада) віче українців. І тут варто віддати належне українській молоді, студентам Чернівецького університету, які напередодні (28 жовтня в Народному домі) в Чернівцях прийняли резолюцію про підтримку ідеї заснування Української держави із українських земель Австро-Угорщини та її об'єднання в єдиній суверенній Державі – Україні.

Гідним прикладом стала позиція Українського православного духовенства

Буковини, прийнявши важливу резолюцію на своєму третьому з'їзді, підтримавши «однодушно» об'єднання всіх українських земель в одну українську державу.

А вчительство Заставнівського повіту, підтримавши проголошення самостійної української держави, висловило рішучий протест проти «посягань на яку-небудь частину української території, постановило добровільно оподатковуватись на зібране фонду національної оборони».

3 листопада 1918-го багатотисячне віче заявило, що «український нарід чужого не бажає, але своєї рідної землі боронитиме до останнього... Віче бажає прилучення австрійської часті української землі до України».

Це – лише окремі незабутні сторінки тих слаavnих діянь, які закладались у підмурівок Соборної України, для давно омріяної Злуки українських земель.

Тому День 22-го січня є для нас великим етичним уроком. Він має нагадувати всім сущим українцям, що борці за волю України ніколи не повинні бути поза форматом суспільної уваги. Їхніми іменами слід увічнювати вулиці, площі, освітні заклади, знакові місця України, а не тими забородами і насильниками, для яких вона завжди була чужою. Національна пам'ять героїчної минувшини нагально потребує «присутності» в підручниках, навчальних програмах, музеях, культурному та інформаційному просторах, на лекціях, навчальних заняттях і в наукових розвідках.

А ще День Соборності огранює вершинну цінність Шевченкового Слова Свободи. Бо, насправді, без енергії Шевченкової визвольної ідеї в Україні (бездержавній і державній), українському світі не відбувалася б жодна суспільно значуща подія. Саме такий перебіг думок супроводжує

нас, коли згадуються події тих осінніх днів 1918-го на західноукраїнських землях, а передусім 1-го і 3-го листопада у Львові та Чернівцях, у Києві, на Наддніпрянщині, Волині, Слобожанщині та Сіверщині. Мусимо про це знати, оскільки вони навечно вплетені в соборний вінок Української Державності. Національно-визвольні рухи на Великій Україні та західноукраїнських теренах (Галичина, Буковина, Волинь, Закарпаття) вписані славною сторінкою в творення української державності, утверджуючи соборність і суверенність віками розділеного чужинцями народу. Пригадується як на сесії австрійського парламенту (4 жовтня 1918) українець С. Вітик заявив нечуване для тих часів, що «...Український нарід жадає для свого національного життя між свободними державами Європи сполучення всіх українських областей в Одну самостійну республіканську державу, яка стане незалежною від усіх сусідніх держав»...

Про ці високі устремління, чин наших батьків і дідів згадували напередодні знаменної дати «22 січня» в Шевченківській «ПРОСВІТІ» на Хрещатику, де відбувся круглий стіл «День Соборності України та консолідація Української Нації». Логічно, що виступи й дискусії чутливо торкалися передовсім днів сьогоднішніх – війни, трагедій, уроків, героїчного спротиву (як і в ті роки національно-визвольних змагань) українців московському ординству.

Проте відзначення цього Дня є, насамперед, складанням поваги Українському Воїну, що нині відважно боронить рідну Землю і свою Державу. Бо серед усіх національних цінностей, які неформально викарбувані в Декалозі Українця, саме Воїн посідає найвище і найдостойніше місце. І так мусить бути завжди, оскільки Націю і Державу можна вберегти, зростити і зміцнити лише тоді, коли поставнуть серед українства три повнокровних і шанованих усіма суспільні стани – Воїн, Будитель, Трудолюб. Адже жорстокий і безжалісний світ вочевидь показує, що навіть надпрацьовитим і творчим «гречкосіям» ніколи не вдасться захистити свою духовну, політичну, економічну суверенність та гідність, якщо на сторожі народу не стоятиме Воїн. Очевидно, такою бачиться нинішня реальність, коли саме він перебуватиме в центрі найболючішої проблеми XXI століття (війни і миру). Справді, світ радикально змінився (в гірший бік) і сучасні цивілізаційні утворення, характеризуючись своєрідними світоглядними, культурно-історичними,

життєтворчими «каліграфіями», етичними нормами й способами буття, все ж таки наділені спільною знаменниковістю, коли етика життя катастрофічно на планетарному рівні «програє» фізіологічному інстинкту. Здається, що вдома багатьом «піраміда Маслоу» перевернулася з голови до ніг. Відбувається уподібнення епохам Риму й Вавилону, бо й тоді катаклізми, людські трагедії, загибель цивілізацій наставали за умов, коли суспільну мораль витолочували господарським «прогресом», людяність кидалася в жернова фетишу ненаситної влади, наживи, ненависті до «іншого» та всіляким гріхопадінням. А держави в цей час табували гуманність і справедливість, замінюючи їх деспотіями, автократіями, тираніями, диктатурами, позбавляючи народи природного дару свободи й духовної суверенності.

Політичні режими культуру та духовність сприймали(ють), зазвичай, «по-своєму», розглядаючи їх лише як знаряддя «сили» для формування закритої, агресивної людності, навертаючи її до стадності, страху, упокореності, водночас творячи усталено фальшиво-чванливий «ідеал» своєї вищості, месійності й безкарності. Очевидно, саме в такому безпросвітному колі виплджувалася століттями московська сатрапія, для якої рабство в усіх його проявах, як і раб, що «мовчить», є її найвищим «цивілізаційним» доробком.

Місією московії, її щоденним «плебісцитом» стало сотворення підневільного люду, затемненого сліпотю обскурантизму в ставленні до освіченості й культурності, свободи й миру. Ось який уже вік таку «ціннісну» модель життя вона експортує насильством, геноцидами, війнами багатьом народам і державам, перетворившись у вселенське зло. Ця московитська злотворність нагадує істини з біблейських історій, коли «земля буде дощенту зруйнована та пограбована, засумує, зів'яне, ослабіє вселенна... Бо переступили закони, постанову порушили, зламали вони заповіта відвічного». Тому й сталося, що «на болотах» утвердилася не гуманізація, а варваризація, знелюднюєча світ.

Але не безвихідь є виходом із цієї безнадійності, оскільки людство володіє ще значним інтелектуальним та етичним капіталом, а тому здатне зробити обнадійливіший вибір щодо власної долі заради торжества миру над війною, не піддаючись облуді словесних декорацій, не промінюючи справжні цінності на «ціни» та

егоїстичні забаганки хворобливої і брехливої політики.

Чи зуміє сучасне Людство, прагнучи миру і свободи, здолати найбільшу загрозу для свого існування, ймення якої – рашистська росія. Так, якщо буде послуговуватися праведною нормою – «Спільними зусиллями» (Viribus Unitis); якщо сильні світу усвідомлять, нарешті, що умиротворення агресора є хобою; якщо визнаємо «всім миром», що непокаране зло повертається все злішим. Це – реперні знаки для екзистенційного виміру тієї частини людства, яка воліє демократії, свободи і «благоговіння перед життям».

Але, насамперед, усе залежатиме від нас, від сили нашої національної енергії. Бо «ніхто нам не збудує держави, коли ми самі її собі не збудуємо» (В. Липинський). А чин цієї праведної справи потребує єдності, консолідації, «бути разом». Тому й витають «видимо-невидимо» у ці дні біля Святої Софії заклично соборні слова «Думи» великого державника Івана Мазепи:

«Жалься, Боже, України,
Що не вкупі має сини!»

У той День 22 січня 1919-го українці, будучи вірними наступниками цієї невмирущої ідеї соборності, оголосили всьому світу про свою неподільність і нерозривність, торжественно проголошуючи Злуку: «Однині во єдино зливаються століттями одірвані одна від одної частини єдиної України – Західно-Українська Народня Республіка (Галичина, Буковина і Угорська Україна) і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснились віковічні мрії, якими жили і за які умирали кращі сини України. Однині є єдина Українська Народня Республіка».

Та вікопомна подія донині слугує нам добротним уроком, що маємо твердіше усвідомлювати в якому розкуйовдженому світі живемо, яких недругів і друзів маємо, з якими сусідами межуємо. А тому мусимо бути сильними духовно і мілітарно, «говорити правдою» зі своїм народом.

Відчуваючи, вдивляючись у цей безсердечний та лютий світ, варто беззастановно відшукувати ті обереги й першооснови нашого виживання й зросту, які боронять нашу Державність, Ідентичність, Суверенність, Українськість, творять майбутню Перемогу.

Ними є і довіку будуть Національна Пам'ять, Національна Культура, Рідна Мова, Традиція, Віра і найвища чеснота Нації – Український Воїн!

Слава Героям! Слава Україні!

Лариса БОБРОВА,
старший науковий співробітник
відділу психології спілкування
Інституту соціальної та політичної
психології НАПН України,
кандидат психологічних наук

Мистецтво життєстійкого опанування

Опанування або копінг-стратегії – це переважно свідомі зусилля особистості, що виникають у ситуаціях загрози й спрямовані на подолання труднощів та розв’язання проблем. Поведінкові копінг-стратегії поділяють на пасивні та активні.

Пасивні стратегії передбачають уникання проблем, їх заперечення, перекладання відповідальності на інших, цинізм або відсторонення від негативних емоцій – зокрема через ризиковану поведінку, вживання медикаментів чи інші способи. Такі дії не сприяють вирішенню проблеми, не формують життєстійкість і часто поглиблюють внутрішнє виснаження.

Активні стратегії, навпаки, підтримують розвиток стійкості. Вони ґрунтуються на усвідомленому визнанні проблеми, готовності прийняти виклик і розробці послідовного плану дій, спрямованого на досягнення цілей і реалізацію цінностей. Рішення не обов’язково мають бути ідеальними – головне підходити до проблеми з рівновагою, вірою у власні сили та надією на позитивний результат.

Серед активних стратегій особливо ефективним є *трансформаційне опанування*. Воно дозволяє не лише адаптуватися до обставин, а й впливати на зовнішні фактори, пом’якшуючи їхній негативний вплив. Конструктивність цієї стратегії полягає у відкритості до нового, готовності діяти та активності у стресовій ситуації. Трансформаційне опанування

Життєстійкість як умова продуктивної життєдіяльності

Сучасний світ ставить перед людиною безпрецедентні виклики. Для українського суспільства особливо серйозним випробуванням стала повномасштабна війна, яка створила тривалий деструктивний стрес і негативно вплинула на психічне здоров’я. Незважаючи на це, українці демонструють здатність знаходити внутрішні ресурси, що допомагають залишатися стійкими та ефективно протидіяти стресу.

може бути орієнтоване на *вирішення проблем* або на *емоційне врегулювання*, а вибір конкретної стратегії залежить від ситуації та індивідуальних особливостей.

Трансформаційне опанування, орієнтоване на вирішення проблем, включає:

- планування – визначення конкретних кроків для подолання складної ситуації;
- активні дії – конкретні кроки для зменшення стресу або вирішення проблеми;
- відмову від конкуруючої діяльності для збереження ресурсів;
- пошук соціальної підтримки – психологічної допомоги або додаткової інформації.

Якщо джерело стресу неконтрольоване, стратегія спрямована на емоційне врегулювання:

- соціальна (моральна) підтримка;
- самоконтроль – відстежування власних емоцій у відповідь на стрес;
- позитивна переоцінка – здатність бачити нові можливості у складній ситуації;
- творчість та інші індивідуально ефективні методи.

Копінг не є сталою моделлю поведінки. Здатність адаптуватися до стресових ситуацій залежить від багатьох чинників і змінюється з часом. Наприклад, стійкість у професійній сфері не обов’язково гарантує таку ж стійкість у разі серйозної хвороби чи інших життєвих випробувань. Життєстійка людина не заперечує власної вразливості – адже ніхто не є «супергероєм» завжди й за будь-яких умов. Водночас не існує універсальних трансформаційних стратегій, що підходять усім. Важливо обирати ті, які відповідають саме вашій індивідуальності, з урахуванням особистісних особливостей – інтроверсії чи екстраверсії, рівня відповідальності, темпераменту тощо. Наприклад, самоконтроль може допомогти одній людині, а в іншій лише підвищити рівень тривожності. За потреби

схильність до певної копінг-стратегії можна оцінити за допомогою фахівця-психолога. Головне – обирати такі стратегії, які дозволяють не просто пережити кризу, а й інтегрувати її у власний життєвий досвід, перетворюючи труднощі на ресурс для розвитку та зміцнення життєстійкості.

Отже, копінг-стратегії дозволяють людині активно реагувати на стресові ситуації та знижувати негативний вплив труднощів. Вибір конкретної стратегії – активної чи пасивної, орієнтованої на вирішення проблем чи на емоційне врегулювання – визначається обставинами та індивідуальними особливостями. Найефективнішими є трансформаційні стратегії, які не лише сприяють адаптації, а й дають змогу впливати на ситуацію, перетворюючи кризу на ресурс розвитку.

Саме ресурси життєстійкості – внутрішні та зовнішні – стають основою для формування таких стратегій, дозволяючи мобілізувати сили, переосмислювати ситуацію та знаходити нові шляхи подолання труднощів.

Ресурси життєстійкості

Від чого залежить здатність людини бачити у стресовій ситуації можливість для розвитку, а не шукати шляхів втечі? Завдяки чому ми маємо можливість позитивно оцінювати життєві зміни та труднощі? Які ресурси допомагають у цьому?

Кожна людина має значний багаж когнітивних, емоційних, особистісних і соціальних ресурсів, які дозволяють зберігати оптимізм і позитивне ставлення до життя навіть у складних обставинах. Когнітивні ресурси допомагають усвідомлювати ситуацію, оцінювати ризики й шукати можливості для розвитку. Емоційні – підтримують віру у власні сили, формують стійкість до стресу та негативних переживань. Особистісні ресурси охоплюють

внутрішню мотивацію, силу волі, цінності, смисложиттєві орієнтири та здатність брати відповідальність за власне життя. Вони визначають рівень самоконтролю, впевненість у собі та готовність долати перешкоди. Соціальні – забезпечують підтримку з боку родини, друзів і спільнот, що значно підсилює адаптивні можливості.

В центрі цих ресурсів – *позитивне самоставлення*, що формує віру у власні можливості, самостійність і енергійність. Воно сприяє готовності до ризику, допомагає залишатися оптимістичним в умовах невизначеності, підтримує моральні норми та конструктивну поведінку. Негативне самоставлення, навпаки, часто провокує депресивні стани, девіації та втрату життєвої опори.

У подоланні впливів несприятливих умов важливу роль відіграє *особистісна зрілість*. Вона проявляється у відповідальності – здатності усвідомлювати власні дії та їхні наслідки; у терпимості – готовності приймати відмінності та долати труднощі; у прагненні до саморозвитку й постійного вдосконалення. Завершує цю цілісність інтегративний компонент, що охоплює позитивне мислення та конструктивне ставлення до світу.

Важливим ресурсом життєстійкості є *духовність*, яку дослідники вважають найвищим рівнем саморегуляції особистості. Вона спрямовує поведінку на цінності, а не лише на ситуативні потреби, і забезпечує відчуття спільності та приналежності.

Ще одним потужним регулятором життєстійкості є *творчість*. Вона активується у відповідь на життєві виклики й допомагає не лише адаптуватися до нової реальності, а й відкривати нові можливості для самовираження та пошуку власного покликання. Важливу роль відіграє соціальне середовище та зовнішня підтримка, що підсилюють прагнення реалізовувати творчий потенціал і перетворювати труднощі на ресурс розвитку.

Творчість дозволяє людині знаходити нестандартні рішення, знижує напруження та відновлює внутрішню рівновагу. Вона надає відчуття свободи вибору, стимулює гнучкість мислення й формує здатність бачити сенс навіть у складних обставинах.

Сучасні виклики та життєстійкість

Дослідження останніх років висвітлюють як ті ресурси життєстійкості, які українці вже активно використовують, так і ті, що потребують додаткового розвитку та мобілізації.

Сучасні наукові дані підтверджують, що життєстійкість особистості формується через інтеграцію внутрішніх і зовнішніх ресурсів. Так, дослідники зазначають, що серед внутрішніх ресурсів особистості особливе значення мають *копінг-стратегії* – усвідомлені активні способи поведінки, що сприяють подоланню складних ситуацій та ефективному розв'язанню проблем. Як зазначають науковці, життєстійкість полягає у здатності гнучко застосовувати різні копінг-стратегії у відповідь на травматичні події.

Крім свідомого використання стратегій, під час кризових ситуацій активізуються автоматичні *механізми психологічного захисту*, що дозволяють психіці усунувати або послаблювати негативні переживання, захищаючи цілісність особистості. Дослідження також вказують на специфіку прояву цих механізмів у різних групах. Наприклад, діти частіше використовують заперечення як спосіб втечі від реальності, що дозволяє їм тимчасово зменшити психічне напруження.

Важливим ресурсом життєстійкості є *емоційний інтелект*, який дозволяє особистості адекватно реагувати на стрес, обирати позитивні копінг-стратегії (наприклад, виражати емоції чи звертатися за соціальною підтримкою) та уникати дезадаптивних форм реагування, таких як *румінація* – постійне повторне переживання негативних думок або подій – чи уникання. Емоційний інтелект забезпечує контроль над негативними емоціями і підтримує відчуття здатності впливати на своє життя та досягати психологічного благополуччя.

Цікавими є висновки дослідників, які відзначають, що українці, які виїхали з країни, зазнають більшої психічної напруги порівняно з тими, хто залишився. Це безпосередньо пов'язано з адаптацією до нових умов, а також є свідченням низького рівня сформованості *включеності* як компонента життєстійкості, при якому людина відчуває себе за межами життя та не може вплинути на ситуацію.

Відтак, збереження ресурсів і цілісності особистості в умовах війни забезпечується шляхом підтримання *проактивної* соціальної поведінки – тобто активної участі у житті спільноти, ініціативності та відповідальності за власні дії. Найбільш поширеними стратегіями українців є *праця, творчість, волонтерство та участь у спільних проєктах*. Такі дії сприяють сублімації страху, підвищують відчуття контролю та психологічної безпеки, а також формують конструктивне ставлення до життя.

Для ефективного використання особистісних ресурсів у складних умовах численні дослідження наголошують на важливості *чіткого планування та організації життєдіяльності*, зокрема: постановки цілей і готовності їх досягати; визначення реальних завдань, що відповідають оптимальному рівню домагань; дотримання чіткого розпорядку дня; чергування роботи та відпочинку, а також підтримки самоповаги та оптимізму.

Життєстійка позиція особистості також актуалізує пошук активної *соціальної підтримки*. Вона включає підтримку близьких, власний внесок у благополуччя інших, ефективно вирішення конфліктів та розвиток комунікативних навичок. Науковці підкреслюють, що соціальна підтримка значно знижує ризик тривожних і депресивних станів, сприяє відновленню та посттравматичному зростанню особистості. Водночас результати досліджень свідчать, що тільки невеликий відсоток опитаних українців (частіше це жінки 18-24 років) зверталися за психологічною допомогою. Найбільш поширеними бар'єрами звернення за психологічною допомогою є такі: незначущість власних проблем; впевненість у здатності впоратися самостійно; наявність людей, які наразі мають більшу потребу у допомозі тощо. Загалом, на думку експертів, серед українців відсутня розвинена культура піклування про своє психологічне здоров'я.

Отже, результати досліджень свідчать, що більшість українців спираються на власні особистісні ресурси. Вони постають як складова динамічного процесу життєстійкості, що поєднує внутрішні можливості із соціальними зв'язками та активною позицією, забезпечуючи здатність ефективно реагувати на виклики сучасності.

Олександр МІХНО,
директор Педагогічного музею України,
доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник ДНПБ України імені В.О.Сухомлинського

130 років з дня народження Василя Касіяна (1896–1976), художника-графіка, педагога

Народився 1 січня 1896 в с. Микулинці на Івано-Франківщині. Під час навчався у Снятинській семирічній школі почав займатися малюванням. У 1915 мобілізований до австро-угорської армії під час Першої світової війни. Зазнав поранення, перебував у полоні, продовжуючи малювати в екстремальних умовах. Після війни присвятив себе мистецькій освіті. Навчався в Празькій академії образотворчих мистецтв (1920–26) під керівництвом видатного графіка М. Швабінського, де осягнув різні техніки станкової та книжкової графіки: офорт, дереворит, суху голку, літографію.

У 1927 повернувся в Україну і розпочав педагогічну діяльність: працював у Київському художньому інституті, згодом

Січень 2025. Постаті

у Харківському художньому інституті. Провів колосальну роботу з організації та відкриття в Харкові Українського поліграфічного інституту, в якому викладав і завідував кафедрою художньо-технічного оформлення друкованої продукції до 1937 р., коли був звільнений як «ворог народу». У роки Другої світової війни був евакуйований до міста Самарканд (нині Узбекистан), де працював над плакатами й військовою графікою. Після війни повернувся до Києва і тривалий час (до 1961) викладав у Київському художньому інституті. В. Касіян – засновник авторської школи української книжкової та станкової графіки. Його педагогічна концепція ґрунтувалася на поєднанні високої професійної майстерності, національно зорієнтованої образності та виховного потенціалу мистецтва. Значну увагу митець приділяв роботі з книгою як комплексним культурно-освітнім явищем.

Творчий доробок Касіяна охоплює понад 10 тисяч робіт: гравюр, офортів, плакатів, портретів та ілюстрацій. Особливе місце у творчості митця займає шевченкіана, яка стала явищем в українській культурі: він створив п'ять великих циклів оформлення та ілюстрацій до «Кобзаря», ілюстрував поеми «Гайдамаки», «Сон», «Єретик», «Наймичка» та ін. Також Касіян є автором серії портретів Т. Шевченка та близько 30 теоретичних статей про художній спадок Кобзаря, зокрема його офорти. Як художник-ілюстратор створив численні цикли до творів української класичної

літератури, зокрема І. Франка, Панаса Мирного, А.Тесленка та ін. Його ілюстрації виконували не лише естетичну, а й просвітницьку функцію, формуючи художній смак і світогляд читачів.

Окрім художньої та педагогічної праці, Касіян був активним громадським діячем і займався мистецтвознавчими дослідженнями. Його вплив на українське мистецтво ХХ століття важко переоцінити: він утвердив українську графіку як самостійну й високопрофесійну школу. За свою багатогранну мистецьку діяльність і внесок у розвиток українського мистецтва був удостоєний численних нагород: Народний художник СРСР (1944), Дійсний член Академії мистецтв СРСР (1947). Він був лауреатом Державної премії УРСР імені Т.Г.Шевченка (1964) та отримав цю премію ще раз у 1971 за участь у створенні «Історії українського мистецтва».

Помер 26 червня 1976 у Києві.

100 років від дня народження Ігоря Соневицького (1926–2006), композитора, музикознавця, диригента, педагога

Народився 2 січня 1926 у с. Гадинківці на Тернопільщині. Навчався у Вищому музичному інституті ім.

М. Лисенка у Львові, Віденській музичній академії та Високій державній музичній академії у Мюнхені. Ступінь доктора філософії отримав в Українському Вільному Університеті в Мюнхені (1961). Як професор музикології, викладав в Українському Католицькому Університеті в Римі (1971–80), Українському музичному інституті в Америці (1952–67), Академії Св. Юра в Нью-Йорку, а в роки незалежності – в консерваторіях Львова і Києва, а також вищих навчальних закладах Дрогобича, Івано-Франківська. Дійсний член Української вільної академії наук у США і Наукового товариства ім. Т. Шевченка, член Американського музикологічного товариства та Асоціації американських композиторів, засновник та керівник Центру української культури в Гантері (1983–2003).

Професійна діяльність І. Соневицького охоплювала широку педагогічну, наукову та громадську сферу. У США він співзаснував Український музичний інститут у Нью-Йорку, де викладав фортепіано, диригування, композицію та теоретичні дисципліни, очолював інститут у 1959–61. Був диригентом хорів «Думка» (Нью-Йорк), «Трембіта» (Ньюарк) та Українського хору ім. Тараса Шевченка (Клівленд), організовував концерти, створював молодіжні та оперні ансамблі, активно працював над розвитком музичного життя української діаспори. Його педагогічна діяльність відзначалася глибокою увагою до формування професійної майстерності учнів, поширенням української музичної традиції та виховання національної свідомості через мистецтво.

Автор монографій «Артем Ведель і його музична спадщина» (1966), «Композиторська спадщина Нестора Нижанківського» (1973), «Словник українських композиторів» (1995) та численних статей. Як редактор підготував друге видання «Історії української музики» М. Грінченка, опублікував збірки духовних та хорових творів. У композиторському доробку І. Соневицького: опера «Зоря», балет «Попелюшка», кантата «Любіть Україну» на слова В. Сосюри; фортепіанні твори «Варіації», «Триптих», «Мініатюри», збірник п'єс «Пори Року», фортепіанний концерт «Солоспіви»; солоспіви та хорові твори на слова Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки, Є. Маланюка, Богдана-Ігоря Антонича, В. Симоненка та ін.; близько 30 музичних оформлень до драми Лесі Українки «Лісова пісня», І. Франка «Іван Вишенський» та ін.; обробки народних пісень. Важливе місце в його творчості займала українська церковна музика: «Літургія», «Панахида», «Canti spirituali» та «Над Вавилонськими ріками». Архів І. Соневицького зберігається у Львівському інституті церковної музики.

Помер 23 грудня 2006 в Лексінгтоні, штат Нью-Йорк.

160 років від дня народження Артемія Готалова-Готліба (1866-1960), історика, педагога

Народився 15 січня 1866. Згідно з дослідженнями різних учених, імовірно місце народження – Чернівецька область, Кам'янець-Подільський або м. Ясси (Молдова). Навчався в гімназіях Кам'янця-Подільського та Кишинева. У 1886 вступив на історико-філологічний факультет університету в Одесі. Уже в студентські роки активно долучився до наукової роботи, захопився слов'яно-візантійськими дослідженнями, які залишалися його пріоритетом усе життя.

У 1892–1919 викладав у середніх навчальних закладах Кишинева, Одеси, Петербурга, Пскова, Ялти, Черкас. Працюючи в гімназіях, зацікавився педагогічною теорією та методикою шкільної практики, зокрема питаннями фізичного виховання молоді. Часто виїжджав за кордон (1900–20-ті), щоб вивчати організацію освіти у Швейцарії, Франції та Німеччині. Володіння іноземними мовами – французькою, німецькою, англійською, а також грецькою та латиною – дало змогу глибоко аналізувати закордонний педагогічний досвід і спілкуватися з тамтешніми науковцями, педагогами та психологами. Результати цих досліджень публікував на сторінках педагогічних часописів, за що був нагороджений срібними медалями на Всесвітніх виставках у Парижі (1900) та Львезі (1905).

З 1919 активно долучився до формування нової системи освіти: очолював курси політпросвіти та Дитяче містечко ім. Комінтерну (1920) в Одесі, працював заступником завідувача сектору соціального виховання губернського відділу народної освіти. Згодом

викладав у реформованих вишах – Одеському інституті народної освіти та Одеському університеті, де керував кафедрою історії давнього світу та педагогіки. Значну увагу приділяв закордонній педагогіці та бібліотечній роботі, систематизуючи матеріали з історико-педагогічних проблем. Від 1940 – професор, від 1946 – завідувач кафедри історії стародавнього світу та археології Одеського університету.

Наукові інтереси А. Готалова-Готліба були надзвичайно широкими: різні аспекти візантистики та слов'янознавства, історії античного світу та його культури, класичної філології та археології, історії освіти та педагогіки, історіографії та краєзнавства, історико-філософські течії педагогіки тощо. Його творче життя було дуже довгим – понад 60 років.

У вересні 1952 вийшов на пенсію, але й після цього продовжував читати спеціальні курси, керувати аспірантами та співпрацювати з Науковою бібліотекою Одеського університету: був членом ради наукової бібліотеки та її постійним читачем. А незадовго до своєї смерті передав бібліотеці у дар усе своє багате зібрання книг.

Помер 28 липня 1960 в Одесі, де й похований на другому християнському кладовищі.

140 років від дня народження Тараса Шухевича (1886-1951), піаніста та педагога

Народився 18 січня 1886 у Львові. В 1904 закінчив Львівську гімназію і вступив на правничий факультет Львівського університету. Паралельно навчався у консерваторії Галицького музичного товариства на фортепіанному

факультеті у класі педагога В. Курца. У 1910 закінчив обидва навчальні заклади й почав активну концертну діяльність. У період перших концертів зустрів своє кохання – Ольгу (Олену) Бандрівську, з якою одружився у 1912. Під час весільної подорожі до Італії молоді побували в гостях у Солонії Крушельницької, яка мешкала тоді у Віареджо. Повернувшись з Італії, працював юристом у різних установах, проте ця робота його не влаштовувала – він хотів реалізувати себе як піаніст і педагог гри на фортепіано.

Для підвищення кваліфікації у 1913 вступив до Музичної академії в Берліні, де навчався у відомого піаніста Е. Донаньї. За його порадою давав приватні уроки гри на фортепіано. Проте завершити навчання перешкодила Перша світова війна: був мобілізований до австрійського війська та потрапив на італійський фронт. Після завершення війни, у 1919, вдруге виїхав до Берліна, де приватно займався у професора К. Барта. Брав участь у багатьох концертах у Львові, Празі, Белграді, Берліні, Мілані. Основу його сольного репертуару склали твори українських композиторів М. Лисенка, В. Барвінського, М. Колесси; виконував і твори Е. Гріга, Р. Шумана, К. Дебюссі та ін. Популяризував у Галичині твори сучасних композиторів, був першим виконавцем

Закінчення. Початок на с. 20

багатьох фортепіанних опусів В. Барвінського, З. Лиська, М. Колесси, Л. Ревуцького та В. Косенка.

З 1922 присвятив себе педагогічній діяльності. Разом з дружиною викладав фортепіано у Вищому музичному інституті ім. М. Лисенка (1922–30, 1933–39), у 1930–33 працював у польській консерваторії ім. К. Шимановського. Від грудня 1939, після реорганізації радянською владою музичних навчальних закладів, – доцент фортепіанного факультету новоствореної Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка, одночасно очолював фортепіанний відділ Львівського музичного училища.

Під час Другої світової війни керував фортепіанним відділом Державної музичної школи з українською мовою навчання. У післявоєнні роки обійняв посаду професора і завідувача кафедри спеціального фортепіано у Львівській консерваторії. Серед його учнів – Л. Стефанівська, Е. Бурачинський, І. Коць, А. Кос-Анатольський, М. Пшеничка (Загайкевич), О. Нижник-Попіль, І. Соневицький, В. Витвицький, а також його дядько Роман Шухевич (Тарас Чупринка). Як педагог, користувався великою повагою серед учнів, попри те, що був дуже вимогливим і ретельно опрацьовував з ними кожен епізод музичного тексту. У 1950 звільнився з консерваторії через хворобу.

Помер у лютому 1951 у Львові, похований на Личаківському цвинтарі.

175 років від дня народження Івана Павловського (1851-1922), історика, педагога

Народився 21 січня 1851 в с. Боброве Кагузької губернії. У 1854 родина Павловських переїхала на Полтавщину й спочатку оселилася в селі Хомутець, а згодом – у Полтаві. У 1870 закінчив Полтавську гімназію, а 1874 – історико-філологічний факультет Київського університету.

В 1874 повернувся до Полтави, де отримав посаду штатного викладача історії у Петровському Полтавському кадетському корпусі. Майже сорок років його життя було пов'язане з цим навчальним закладом: він користувався авторитетом серед кадетів, колега та керівництва корпусу, неодноразово обирався членом педагогічного комітету. Одночасно з педагогічною діяльністю проводив велику громадську роботу: був одним з організаторів у Полтаві народних читань, викладав історію та читав лекції з історії краю в недільних школах.

Значну частину життя присвятив музейній справі, розвиваючи її в межах історіографічних уявлень та культурної політики свого часу. Ще 1895 опублікував статтю, у якій окреслив плани створення музею, присвяченого Полтавській битві. У 1906 став членом Полтавського Церковного Історико-Археологічного Комітету, який 1907 ухвалив рішення про відкриття музею на полі Полтавської битви.

Реалізація цього задуму відбулася у 1909: за тематичними планами та макетами, створеними І. Павловським, Музей Полтавської битви було відкрито, а першим завідувачем став сам Павловський.

Його діяльність охоплювала архівознавство, історичну бібліографію та краєзнавство. Він був членом Наукового товариства імені Т. Шевченка (з 1899), Історичного товариства Нестора-літописця (1896–1918) та Київського товариства старожитностей і мистецтва (1901–17). Співпрацював з часописом «Киевская старина», де було вміщено близько 40 його статей з історії Полтавщини кінця XVIII – XIX ст. Особливої уваги заслуговує його роль секретаря Полтавської вченої архівної комісії (з 1903), діяльність якої сприяла пошуків історико-культурного життя Полтавщини. Наукова спадщина вченого налічує близько 150 публікацій.

Останні роки життя І. Павловського припали на складні та небезпечні часи більшовицького терору. Користуючись беззаперечним авторитетом серед полтавців, він, нехтуючи власною безпекою, надавав допомогу, давав рекомендації та особисто клопотав перед місцевою владою за опальних земляків. З червня 1922 було видано ордер на обшук його квартири та арешт у зв'язку зі справою полтавського священника В. Зеленцова. Проте, коли чекісти прийшли до будинку Павловських, вони змушені були констатувати у своєму звіті, що І. Павловський помер 27 травня 1922 року, а 29 травня був похований.

– Ви відомі передусім як дослідниця історії повсякдення західноєвропейських країн. Чим вона цікава?

– Цей напрям мені завжди імпонував, тому що йдеться про людські досвіди, які водночас і дуже схожі, і дуже відмінні від нашого. Саме зараз працюю над написанням дисертації, присвяченої європейському ранньомодерному застілью. Цікаво показати, як змінювалося середньовічне застілья, бенкети, бачення їжі, статус продуктів у ранньомодерну добу, коли з'являється багато нового – чай, кава, шоколад, саго, картопля. Напрацювання з історії мистецтв і, зокрема, з репрезентації бенкетів та застіль у різних медіумах – гравюри, станковому мистецтві, мініатюрах, – усе це буде пов'язано у цьому дослідженні.

– Як за тих часів поводитися за столом?

– Головними «інструментами» для застілья були ложки й ножі. Збираючись у гості, це треба було брати з собою, адже не в кожного господаря вони були в потрібній кількості. На банкетах їжу дозволялося брати руками, але тільки визначеними пальцями, щоб було вишукано. Про це можна прочитати в середньовічних трактатах.

Якщо ти відпив від кубка, треба було витерти його серветкою, бо кубок за столом зазвичай ділили двоє гостей. Були також конкретні вказівки щодо того, як нарізати м'ясо, і цьому мистецтву треба було довго вчитися.

– Чи мили руки перед трапезою?

– Якщо йшлося про елітарний бенкет, спочатку руки змочували водою з розведеною трояндовою або апельсиновою олією, витирали, а вже потім мили. Для цього використовували луги. У тогочасних трактатах з медицини є поради щодо

Яскраве відлуння «темних віків»

Наші уявлення про «темні віки» не відповідають дійсності, стверджує доцентка кафедри історії мистецтв КНУ імені Тараса Шевченка медієвістка Стефанія Демчук. Широкому загалу вона відома як авторка книжок «Доба постів і карнавалів» та «Від бобра до фазана. Їжа західноєвропейського Середньовіччя», тож наше інтерв'ю розпочалося з уявного екскурсу у ті далекі й безперечно цікаві часи.

гігієни, косметики, згадані рецепти мила та засобів для миття волосся.

– Як приймали «водні процедури»?

– Душу, звісно, не було, але ванни у приватних оселях обляштовували. Часто їх приймали у спеціальних діжках. Були також публічні лазні, які одночасно відвідували чоловіки і жінки. Інколи там обляштовували спеціальні кімнати, так би мовити, для спільного відпочинку. У XVI столітті майже всі лазні закрили – щоб не розводили розпусту і не сприяли поширенню хвороб. Але розуміння, що треба очищати тіло, залишилося. У своїй книжці я цитую один старовинний трактат, який уподібнює духовне очищення (через відповідні практики, читання Божого слова) до миття у лазні. У ньому Христос зображений в образі банщика. Описується, як він змиває ваші старі гріхи, немов тілесний бруд.

– Якою була середньовічна медицина?

– Не емпіричною, а побудованою на знанні авторитетів. Майбутні лікарі мали вивчати, що писав Гіппократ та Гаєн, – антична медицина інтегрувалася в середньовічну. Популярною була гуморальна теорія Гіппократа про поділ людей за чотирма рідинами – гуморами, відповідно до якої й призначали лікування. Ця система знайшла своє продовження у поділі людей за темпераментами на сангвініків, холериків, флегматиків і меланхоліків. Звісно, при лікуванні зважали

й на розташування зірок і планет. Тоді в університетах вивчали й астрономію, і астрологію, не надто їх виокремлюючи, і церква ставилася до цього схвально.

– Якими тоді були бібліотеки?

– Бібліотечні фонди склалися із манускриптів. Книгозбірні були і при університетах, і при монастирях. Але університети як явище з'явилися з розвитком міст, а до цього осередками науки й освіти були саме монастирі. Ми чомусь більше говоримо про переслідування науки церквою, хоча насправді церква була якраз джерелом нових знань.

При монастирях працювали скрипторії – майстерні зі створення рукописних книжок, за якими, власне, ми й можемо вивчати інтелектуальну історію тієї доби. Папір ще не був поширений на території Європи – писали на пергаменті з вичиненої шкіри, при цьому заради одного манускрипта під ніж могли відправити ціле стадо корів або кіз! Книжки часто приковували спеціальними ланцюгами, щоб вберегти від крадіжки.

Я вивчала середньовічні манускрипти у різних європейських та американських книгозбірнях. Цей матеріал міцніший за папір, але працювати з ним треба без рукавичок, щоб краще відчувати і випадково не пошкодити.

– Чи є кулінарні манускрипти в українських книгозбірнях?

– Дуже мало. Один з них

зберігається в Державному історичному архіві – це ранньомодерний кулінарний рецептурник, що походить з архіву роду Галаганів.

– Які кулінарні традиції дійшли до нас із середньовіччя?

– Їжа тоді була досить різноманітною і вишуканою: якщо говорити про м'ясні страви, то їли і бобрів, і фазанів, і навіть бідолашних дельфінів. Проте чільне місце в середньовічному меню європейця посідали страви зі злакових – знайомі нам хліб та каші. До речі, французька традиція завершувати бенкет вишуканими сирами, вином, зацукрованими прянощами і солонкими горішками походить з тих часів. У Середньовіччі ще не було слова «десерт», тоді це називали просто – «на завершення» («pour issue»).

– На завершення інтерв'ю розпитаю про «дослідницьку кухню». Розкажіть про ваш науковий доробок, відзначений премією Фонду Макса Вебера...

– На її здобуття мене висунув Дослідницький центр «Україна» Фонду Макса Вебера, нещодавно відкритий у Львові. Серед робіт, що, вочевидь, привернули увагу цієї інституції, варто згадати науковий збірник «Entangled Art Histories in Ukraine», в якому я виступила одним із авторів та науковим редактором – разом з моїм колегою та аспірантом Іллею Левченком. Праця вийшла англійською мовою у відомому академічному видавництві Routledge. Ми розповіли, як в Україні постала історія мистецтв як науки. До речі, саме в нашому Університеті з'явився один із перших її осередків.

– В яких ще дослідницьких проєктах берете участь?

– Один з них присвячений українському мистецтву XVI-XVIII століть у транснаціональному контексті. Йдеться про міжнетнічні взаємовпливи, про поліфонічність нашого мистецтва як такого, адже до нього належить не лише надбання етнічних українців, а й інших етнічних груп, які завжди були присутні на території України, особливо в середньовіччі й ранньомодерній добі. Важливо ці зв'язки підсвітити, а також переглянути окремі визначення стилю – зокрема, українського бароко. Це буде книга англійською мовою, що дасть змогу зробити наше мистецтво більш видимим, доступним читачам в інших країнах.

Анна ЛУКАНСЬКА,
членкиня НСЖ України

Ресурс для майбутнього

Рецензія на книгу «Grabowska I., Kyliushyk I., Chról E. *Ukrainian Female War Migrants: Mobilising Resources for Prospective Social Remittances*, Routledge, 2025, 224 с.», (Грабовська І., Килюшик І.Хрол Е. Українські жінки у воєнній міграції: мобілізація ресурсів та соціальні трансфери в Україну. Routledge, 2025, 224 с.)

Публікація присвячена досвіду українських жінок, які були змушені виїхати за кордон з дітьми через війну в Україні. Автори зосереджуються не лише на труднощах біженства, як це часто трапляється в наукових дослідженнях на цю тему, а передусім на тому, які ресурси ці жінки зберігають, розвивають і можуть у майбутньому передати Україні.

Це важлива праця, бо вона показує: українські жінки-мігрантки – не лише жертви війни, а й активні учасниці соціальних змін. Одним із ключових понять книги є слово *remittance*. Що таке *remittance*? Найпростіше пояснення таке: *Remittance* – це те, що мігранти передають зі своєї нової країни до країни походження.

Найчастіше це слово розуміють дуже вузько – як грошові перекази. Автори книги показують, що це лише одна частина значно ширшого явища, у книзі можна виділити кілька основних типів ремітенсів:

- Фінансові ремітенси. Це гроші, які мігранти надсилають родині в Україні. Вони допомагають вижити, оплачувати освіту дітей, лікування, повсякденні потреби.

- Соціальні ремітенси. Це знання, навички, ідеї, цінності та моделі поведінки, які люди привозять або передають додому. Наприклад: нове ставлення до праці, досвід самоорганізації, знання мов, інше розуміння ролі жінки в суспільстві, навички роботи в сучасних інституціях.

- Перспективні соціальні ремітенси (*prospective social remittances*), це особливо важливе поняття в цій книзі. Йдеться про те, що може бути передано Україні в майбутньому, після завершення війни: професійний досвід, управлінські навички, міжнародні контакти, нові стандарти освіти, медицини, соціальної роботи.

Автори підкреслюють, що навіть якщо жінки не повертаються одразу, їхній досвід не зникне – він може працювати на Україну в довшій перспективі.

Які ресурси мають українські жінки-мігрантки? У книзі показано, що жінки мобілізують різні види ресурсів: людський капітал – освіта, професія, досвід роботи; соціальний капітал – контакти, знайомства, участь у спільнотах; психологічний капітал – витривалість, здатність адаптуватися, відповідальність за дітей; економічний капітал – робота, доходи, стабільність.

Ці ресурси не виникають на порожньому місці. Автори показують, що жінки, які вже до війни мали вищу освіту чи активну життєву позицію, частіше можуть ефективно використати нові можливості. Це важливе, але й тривожне спостереження, бо означає ризик зростання нерівностей.

Окрему увагу у книзі приділено Польщі – країні, яка прийняла найбільше українських жінок. Автори описують: доступ до ринку праці, освітні можливості, допомогу з боку держави та громадських організацій.

Цей розділ особливо цікавий, бо показує, як конкретні умови країни прийому впливають на те, чи зможе мігрантка розвинути свої ресурси.

Що особливо цінного в цій книзі? Просте, але глибоке показання, що міграція – це не лише втрата, а й трансформація. Наголос на ролі жінок як носіїв знань і досвіду. Чіткий зв'язок між сьогодишньою міграцією і майбутнім відновленням України.

Декілька критичних зауваг – бо немає досконалих творів. Книга менше уваги приділяє: системним бар'єрам (визнання дипломів, правовий статус), найбільш уразливим жінкам, які не мають ресурсів для розвитку. Це не применшує її цінності, але показує напрями для подальших досліджень.

Книга *Ukrainian Female War Migrants...* – це важливе і зрозуміле (навіть попри науковий характер) дослідження про те, що українські жінки несуть із собою через кордони і як цей досвід може допомогти Україні після війни. Вона буде корисною не лише науковцям, а й учителям, журналістам,

працівникам громадських організацій та всім, хто хоче глибше зрозуміти сучасну українську міграцію.

І наостанок зауваження, яке не мало б з'явитися в цьому тексті. Я поміщаю його лише з поваги та доброзичливості до авторів. Книга, через видання англійською мовою, мала б особливо зацікавити, крім України, українські спільноти за океаном, тобто у США та Канаді. В Інтернеті є інформація, що вартість придбання друкованої версії за океаном становить 152 долари з урахуванням вартості пересилки. Електронну версію можна придбати за 45,59 долара, а також дешевше залежно від тривалості користування.

Для книги обсягом 224 сторінки це замарна ціна. Припускаю, що причиною цього є те, що видання здійснене в Лондоні. Шкода, що цього не зроблено в Україні, включно з редакційною підготовкою.

Попри проблеми з ціною, я маю тиху надію, що книга дійде до зацікавлених читачів і допоможе зрозуміти, яку роль може відіграти *remittance* у відбудові України, зруйнованої російським окупантом. Завдяки нелюдським зусиллям і самопожертві всього народу Україна стане заможною й красивою країною, адже така воля і сила її мешканців.

Стефан ЛАШИН,
доктор хабілітований,
Лонг-Айленд, США

